

LICHAMELIJKE *opvoeding*

NUMMER 6 Jaargang 104 | september 2016

MAGAZINE

TOPIC

Zet je vak op de kaart

DE TRADITIONELE VAKKENSTRUCTUUR

Het vernieuwde vmbo

Afscheid Wim de Heer

kvlo.nl

 KVLO

DECATHLON

SPORT FOR ALL - ALL FOR SPORT

KLAAR VOOR DE SPORT

KIPSTA - THE HOOP
BASKETBALBORD

**19€
99**

**BESTEL NU VOOR 65 SPORTEN
DECATHLON.NL/ZAKELIJK**

zakelijk@decathlon.com | 020-7233606

→ SPORTIMPULS PRAKTIJKREEKS

BRUGGEN SLAAN TUSSEN LICHAAMELIJKE OPVOEDING EN JEUGDSPORT?

SOFTBAL, SLA JE SLAG!

Wie is er niet bekend met softbal? Vrijwel iedereen kent de sport uit zijn schooltijd na de basisschool. Niet alleen bij verenigingen, maar ook op scholen en zelfs op trapveldjes of in het park wordt de sport veel beoefend. De veelzijdige softbalsport biedt dan ook volop uitdaging, spelplezier en aanknopingspunten voor een betekenisvolle invulling van het bewegingsonderwijs.

Softbal is een uitdagende jeugdsport. Mits er aandacht is voor het creëren van slagsucces en spelplezier. Hoe je dat doet, staat in het boek *Softbal, sla je slag!*. In het boek komen alle belangrijke softbalthema's aan bod. Daarnaast is er ruimschoots aandacht voor materiaalkeuze en regeltaken. Naast veel oefeningen om beter te leren softballen, biedt het boek beschrijvingen van allerlei spelvormen.

€16,⁹⁰ incl. btw
ISBN: 978-90-72335-47-0

ATLETIEK ALS UITDAGING

Wil je atletiek beoefenen, dan zijn atletiekverenigingen daarvoor de eerst aangewezen plek. Hier kunnen vele kinderen, vanaf ongeveer zes jaar, van de sport genieten. Ook het bewegingsonderwijs op scholen biedt echter tal van mogelijkheden. Gelet op de veelzijdigheid van de sport, mag dat geen verrassing heten.

Atletiek biedt volop mogelijkheden om bewegingslessen attractief en betekenisvol in te vullen. Hoe u dat kunt doen, leest u in het boek *Atletiek als uitdaging*. Naast een groot aantal sprintvormen, oriëntatielopen en meerkampen beschrijft het boek aantrekkelijke circuits en estafettevormen. Tevens gaat het in op verschillende mogelijkheden om atletiekwedstrijden eens anders te organiseren.

€13,⁵⁰ incl. btw
ISBN: 978-90-72335-28-7

Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

→ In samenwerking met Arko Sports Media

→ ROEIEN

JONG AAN DE SLAG

Roeien wordt in hoofdzaak beoefend bij roeiverenigingen, maar ook op school wordt de laatste jaren steeds vaker geroeid. In *Roeien, jong aan de slag* wordt een brug geslagen tussen de roeisport en het bewegingsonderwijs.

Het boek biedt zowel roei-instructeurs (in opleiding) als docenten en studenten lichamelijke opvoeding een visie en veel praktijksituaties om roeien bij kinderen te introduceren. Er wordt dus een brede toegankelijkheid nagestreefd.

De kernpunten van de roeitechniek komen aan bod, maar ook het omgaan met het materiaal en de veiligheid van de leerlingen. Naast oefeningen om het bootgevoel en de techniek te verbeteren, worden speelse roeivormen beschreven. Steeds is hierbij het uitgangspunt dat roeien een bron van plezier en ontspanning kan zijn, vaak voor de rest van het leven.

€16,⁹⁰ incl. btw
ISBN: 978-90-72335-42-5
Te bestellen via www.janluitingfonds.nl

→ In samenwerking met Arko Sports Media

janluitingfonds
LEZEN OVER BEWEGEN

Zet je vak op de kaart

LO, een vak boven of onder de streep? Het Heerbeek College in Best laat in deze LO zien dat ze het vak op de kaart hebben gezet door het niet meer mee te laten tellen voor de overgangsrapporten. De beoordelingssystematiek van het vak is daarvoor op de schop genomen en met succes! In dit topic komen meerdere BO-, VO- en SO-scholen aan bod die laten zien dat je op verschillende manieren jezelf kunt profileren. Door keuzelessen met inbreng van leerlingen in de gymles, zoals het voorbeeld van de SO-school in Heeze. Of sportprofilering op een VO-school door elke dag 60 minuten te bewegen, wat leidt tot een betere balans tussen 'stil zitten' en bewegen. Maar ook door het goed benutten van allerlei andere beweegmomenten. Zoals het uitdagende beweegklimaat voor sporttalenten in Vught en de unieke samenwerking voor de Koningsspelen in Leiden. Maar ook de aanpassingen op OBS De Springbok, met als doel meer bewegen en minder conflicten. Of wat denk je van het mooie naschoolse Sport & Cultuur-programma van een VO-school in Valkenswaard. Laat je inspireren door deze mooie voorbeelden! En als je het blad in de docentenkamer legt, kun je ook je collega's enthousiast maken.

10

30

Bonusartikelen op de site

Uitgebreid de leerdoelen van het Heerbeek college **Vreedzaam pesten**, een andere kijk naar het fenomeen en wat je ermee kunt. Dit artikel is ook benaderbaar via Facebook

Gymles over de grens met eTwinning, een stuk over het digitaal leggen van contacten met scholen in het buitenland. Ook dit artikel is benaderbaar via Facebook.

Anders actievendag 2016.
Verslag van het geslaagde uitje van onze oudere leden.

Topic

6 Profilering bewegen en leren
Mike Peters

10 Uitdagend leerklimaat voor sporttalent
Martin Vader

14 Beoordelingscriteria op het Heerbeek College
Hans Barmantlo en Lars Borghouts

18 Buitenspel in Den Haag
Jeroen Sprinkhuizen

23 Sport mbo-ers aan het werk
Erik Boot

36 SG Were Di Academie voor Sport en Cultuur
Henk Pols

39 Koningsspelen Leiden door en voor het onderwijs
Paul van Ark

En verder

42 Het belang van de traditionele vakkenstructuur
Chris Hazelebach

45 Afscheid van een voorzitter
Marianne van Bussel-Schippers

47 Sportieve leerlingen in de vernieuwde bovenbouw van het vmbo-bb/kb (1)
Martha Haverkamp en Ger van mossel

Praktijk

23 Sport mbo-ers aan het werk
Erik Boot

26 Meester mogen we kiezen?
Jasper Leuwerink

28 Zelfstandig ontdekken en leren tijdens spelen met tegengesteld belang (3)
Berry van Iersel en Marty Veen

30 Beweegdomein Stoeien, Treffen & Weerbaarheid op ALO Eindhoven
Jennie Pouwels en Wytse Dijkstra

40

Rubriek

- 3 Inhoud
- 4 Voorwoord
- 22 Recht
- 35 Onderwijs
- 51 Column Mery Graal
- 52 Scholing
- 54 Nieuws

Foto cover: Anita Riemersma

Colofon Redactie: Hans Dijkhoff (hoofredacteur) Maarten Massink (praktijkredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) Redactieraad: Monique van Ark, Hilde Bax, Peter Barendse, Berend Brouwer (VZ), Jan Faber, Harold Hofenk, Frank Jacobs, Liesbeth Jans, Gerda Op het Veld, Sebastiaan Platvoet en Herman Verveld. Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl. Abonnementen: Jaarabonnement € 60,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 5,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl. Verschijningsdata: zie www.kvlo.nl Handelsadvertenties: Recent B.V. Prins Hendrikkade 77b, Postbus 17229, 1001 JE Amsterdam, tel 020 330 8998, e-mail lap@recent.nl www.recent.nl Druk: Drukkerij Ten Brink, Meppel. Vormgeving en opmaak: FIZZ Marketing en communicatie, Meppel. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

VOORWOORD

Zet je vak op de kaart

Een nieuw schooljaar voor de boeg en gelijk een nummer van de *Lichamelijke Opvoeding* dat een belangrijk onderwerp aanroert: 'Zet je vak op de kaart'. Het klinkt eenvoudig en misschien komt het over als de bekende open deur maar we mogen wat minder bescheiden zijn en uitdragen dat lichamelijke opvoeding een vakgebied is dat bij de ontwikkeling van het kind een cruciale rol speelt. Die rol zien we terug bij het aanleren en verbeteren van motorische vaardigheden. Bij kinderen met een motorische achterstand is het zaak om in een zo vroeg mogelijk stadium dit te signaleren en op maat gerichte remedial teaching aan te bieden. Voor mij is het een gegeven dat leraren lichamelijke opvoeding op een andere manier naar kinderen kijken dan leraren in andere vakken. De interactie in de gymlessen is vele malen groter dan in andere lessen, de contacten tussen leerlingen onderling maar ook tussen de leraar en de leerling zijn veel meer gericht op ook de persoonlijke ontwikkelingen. Wij nemen op een andere manier waar omdat de gymlessen ons ontzettend veel leren over de kinderen, juist door de combinatie van motorische en sociaal-emotionele ontwikkelingen die de kinderen doormaken. Dat alleen al is een goede reden om je vak op de kaart te zetten en in de besprekingen over leerlingen deze aspecten naar voren te brengen. Dat geldt ook naar de ouders toe. Aan wie van ons wordt gevraagd om op het lerarensprek uur voor ouders aanwezig te zijn? Het zou juist goed zijn dat de leraar LO vanuit de hierboven geschetste waarnemersrol veel aanvullende informatie over het kind aan de ouders kan overbrengen en ook naar zijn collega's,

Een ander aspect van het vak beter op de kaart zetten en waar naar mijn mening meer werk van gemaakt kan worden, is aan te geven wat wij in ons vakgebied doen. Collega's en ouders zouden geïnformeerd moeten worden over wat wij van de leerlingen verwachten en op welke wijze we dat denken te bereiken.

Zijn er nog nieuwe terreinen waar de leraar LO zich op kan profileren, het vak op de kaart kan zetten? Ik noem de roep om meer burgerschap. In de onderwijswetten is de volgende formulering opgenomen en ons vak leent zich in de uitvoering hier goed voor.

1 Het onderwijs gaat er mede van uit dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving.

2 Het onderwijs is mede gericht op het bevorderen van actief burgerschap en sociale integratie.

3 Het onderwijs is er mede op gericht dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten.

Wanneer ik actief burgerschap wat breder bekijk dan horen daar ook de plichten bij die men in de samenleving behoort te vervullen. Leer onze kinderen vanaf jonge leeftijd om zich heen te kijken, een helpende hand te bieden. Ook praktisch: een school EHBO-diploma en op de middelbare school het kunnen omgaan met een AED. Ook daar kan een leraar lichamelijke opvoeding een rol vervullen en het vak op de kaart zetten.

Jan Rijpstra

5

Profilering bewegen en leren

Mike Peters is sectievoorzitter Lichamelijke Opvoeding van het Stanislascollege in Rijswijk. Namens zijn sectie deelt hij met ons de nieuwe schoolprofilering van zijn school. De locatie waar hij werkt bestaat uit vmbo-basis, -kader en -theoretisch met leerwegondersteuning (LW00). Dat het concept aanslaat lezen we ook in het krantenartikel (zie kader).

TEKST MIKE PETERS FOTO'S ARCHIEF STANISLASCOLLEGE

Dat bewegen gezond en leuk is daar zijn we het met z'n allen over eens. Maar dat bewegen kan bijdragen aan de cognitieve ontwikkeling is op dit moment een veelbesproken onderwerp in ons vakgebied. Met onze nieuwe (beweeg) profilering willen wij als LO-sectie actiever bijdragen aan het leren bij de andere vakken in de school.

Wat wordt er in onze profilering anders aangepakt en wat bieden wij als school op het gebied van bewegen en leren? Een korte opsomming:

- elke dag 60 minuten sport
- na sport volgen twee voor het leren belangrijke lessen, vaak Nederlands en wiskunde
- elke dag 30 minuten bewegend leren (op een actieve manier de lesstof aanbieden in een gewoon klaslokaal)
- elke dag 50 minuten maatwerk in speciaal geselecteerde groepjes waarin leerlingen

achterstanden wegwerken die ze op de basisschool hebben opgelopen, dit ook op het gebied van bewegen.

Homogene groepen

Onze leerlingen zitten bij sport in speciaal door de sectie geselecteerde (zo homogeen mogelijke) sportgroepen. Deze sportgroepen zijn voor alle takken van sport (maar leerlingen kunnen door een positieve ontwikkeling wel in een andere groep geplaatst worden). Deze sportgroepen worden gemaakt aan de hand van testen die wij in samenwerking doen met de medische Universiteit van Amsterdam (UvA;

Stormloop op beweeg-vmbo

RIJSWIJK | Het unieke beweeg-vmbo in Rijswijk loopt storm. In korte tijd hebben zich al 90 leerlingen ingeschreven voor de nieuwe opleiding. Zij maken straks sommen op de evenwichtsbalk of leren hoofdsteden op de trampoline. Onderzoekers van de VU vinden het idee zo interessant dat ze willen samenwerken.

JULIA BROOS

De dag dat deze krant meldde dat het Stanislascollege in het nieuwe schooljaar begint met deze vernieuwende onderwijsvorm 'barsite de bom', vertelt locatiedirecteur Fons van den Broek. „We werden overspoeld met reacties, ik wist niet wat ik meemaakte. Een hoge ambtenaar van het ministerie van Onderwijs wilde met ons praten, andere scholen belden voor inspiratie en het VU Medisch Centrum in Amsterdam hing aan de lijn. De onderzoekers willen graag een hele studie maken van ons concept. Dat vinden wij natuurlijk fantastisch!”

De leerlingen die zich twee weken geleden tijdens de open dag hebben opgegeven, moeten er meteen aan geloven. Ze ondergaan dit voorjaar al diverse lichamelijke testjes, die in het nieuwe schooljaar een paar keer worden herhaald. Elke eerstejaars vmbo-leerling begint zijn dag straks met een uur mountainbiken, zwemmen of gewichtheffen. Om vervolgens beweegt de schoolboeken in te duiken. Meest opmerkelijk is dat de

Ik verwacht dat we in maart al op ons maximum van 150 leerlingen zitten

—Fons van den Broek (directeur)

scholieren halverwege de dag een halfuur bewegend leren. Ze maken sommen op een evenwichtsbalk of leren woorden tijdens het hinkelen.

De onderzoekers proberen wetenschappelijke onderbouwing te vinden voor de overtuiging van de school: pubers presteren beter als je ze tegelijkertijd laat bewegen en leren. „Uit diverse onderzoeken blijkt al dat beweging een positief effect heeft op concentratie en leervermogen,” zegt Van den Broek. „Alleen het keiharde bewijs dat bewegend leren direct de leerprestaties verbetert, is er nog niet.”

Imago

De directeur spreekt nu met nog meer opwindend dan toen hij de nieuwe opleiding vorige maand aankondigde. „We komen uit het diepe. Het vmbo staat steeds meer onder druk door het slechte imago. Na al die overweldigende reacties zie ik het hele lerarenteam weer enthousiast worden. Er hebben zich al ruim negentig leerlingen ingeschreven, terwijl de inschrijftijd nog loopt tot mei. Ik verwacht eigenlijk dat we in maart al vol zitten. Ons maximum van 150 is dan waarschijnlijk bereikt.”

Daarvan had hij voorheen niet durven dromen. De school was blij als er jaarlijks 100 nieuwe vmbo-leerlingen binnenkwamen. „Dit betekent nieuw elan.”

dit te bereiken zijn we uitgegaan van een aantal aannames.

Wij zijn bijvoorbeeld van mening dat wanneer leerlingen in de ochtend sporten ze de daaropvolgende lessen meer 'leerbaar' zijn en makkelijker de lesstof kunnen opnemen. Ook kunnen onze leerlingen moeilijk lang stilzitten en is hun concentratieboog beperkt. Rekening houdend met deze specifieke eigenschappen van vmbo-leerlingen hebben we met onze profilering geprobeerd een betere balans te vinden tussen stilzitten en sporten (bewegen). Uiteraard en niet in de laatste plaats helpt het meer bewegen om de fysieke eigenschappen van de leerlingen te stimuleren. Deze fysieke eigenschappen zijn achteruitgegaan door enerzijds een veranderende inactievere maatschappij maar ook bijvoorbeeld door het, in het verleden, weghalen van de uren LO wanneer bijvoorbeeld de leerresultaten naar beneden gingen.

Uiteraard en niet in de laatste plaats helpt het meer bewegen om de fysieke eigenschappen van de leerlingen te stimuleren

Doordat we leerlingen uit het primair onderwijs binnenkrijgen die, zo is onze ervaring, het leren vaak al zat zijn hebben we met onze nieuwe profilering getracht school uitdagender en leuker te maken waardoor de zin in leren weer toe zou gaan nemen en daarmee corresponderend ook het leerresultaat.

Doordat er bij onze leerlingen regelmatig sprake is van sociaal-emotionele achterstand, zien wij met onze sportprofilering kansen om leerlingen een aantal facetten bij te brengen die ze nodig hebben om te leren en succesvol te zijn op school, zoals bijvoorbeeld samenwerken, doelen stellen voor jezelf, doorzettingsvermogen, omgaan met winst en verlies etc.

▲
*Uit het Algemeen
Dagblad van maart
2015*

Smart Moves). Leerlingen worden getest op kracht, lenigheid, snelheid, explosiviteit en uithoudingsvermogen (ook worden lengte, gewicht en BMI gemeten). Deze testen zijn gekozen omdat er vanuit het VU medisch centrum op sportgebied voornamelijk gekeken wordt naar deze fysieke eigenschappen. Onze leerlingen worden vier jaar lang, drie keer per jaar, gemonitord en getest op fysieke en cognitieve eigenschappen). Dit om meer wetenschappelijk vast te stellen (er is een controle-school met vergelijkbare leerlingen) of er en zo ja wat mogelijke resultaten van extra sport op de cognitie zijn.

Waarom deze nieuwe profilering?

Het Stanislascollege in Rijswijk is een echte Vmbo-school met leerlingen uit de prachtwijken van Den Haag. Onze leerlingen hebben echter regelmatig achterstanden opgelopen op de basisschool. Denk hierbij bijvoorbeeld aan cognitieve, fysieke en/of sociaal-emotionele achterstanden. Deze achterstanden kunnen invloed hebben op het leerproces. Wij zijn van mening dat met sport als middel en/of als katalysator leerlingen bepaalde facetten bijgebracht kunnen worden die ze nodig hebben om te leren en meer succesvol te zijn op school. Om

Dat onze nieuwe sportprofilering aantrekkelijk is voor vmbo-leerlingen kunnen we ook afmeten aan het aantal inschrijvingen. Vorig jaar hadden we nog 70 inschrijvingen, dit schooljaar 158 en voor volgend schooljaar hebben we op dit moment al 205 inschrijvingen. Ook hebben zich leerlingen ingeschreven vanuit de omliggende gemeenten, zoals Delft, Den Hoorn, Voorburg.

Werkwijze elke dag 60 minuten sport

We zijn dit jaar onze nieuwe profilering begonnen met alleen de brugklas. Dat betekent dat alle brugklasleerlingen het eerste uur van de dag sporten. Om dit organisatorisch (rooster technisch) voor elkaar te krijgen werken we samen met sportinstellingen/ verenigingen in de buurt, zoals bijvoorbeeld Sportcity, wielervereniging de Spartaan, v.v. Vredenburg, sportcentrum/ zwembad de Schilp. We maken gebruik van hun faciliteiten en expertise om het organisatorisch mogelijk te maken. Binnen dit rijke, gevarieerde en uitdagende aanbod dienen onze leerlingen zelf doelen te stellen. De gegevens die uit de testen van de UvA komen worden bijgehouden en besproken met de ouders en de leerling zelf om te zien waar ze zichzelf kunnen verbeteren.

Financiering nu en in de toekomst

Om dit geheel te bekostigen is er eenmalig een groot bedrag van onze scholengemeenschap vrijgekomen om alles in orde te maken voor onze sportprofilering (Fitness, dojo, dansstudio, spinning ruimte, en twee gymzalen die opnieuw zijn ingericht). Om de financiën te realiseren heb ik zelf (Mike Peters) vanuit de sectie het voortouw genomen om mijn directie te overtuigen om met deze profilering te starten. Daarnaast hebben wij niet alleen onze directie moeten overtuigen maar ook onze collega's op school, want zij leveren per saldo

lestijd in die ingezet gaat worden om te sporten. Tevens wordt er maandelijks geld vrijgemaakt voor het huren en gebruiken van zwembad, buitenvelden, Sportcity fitness etc. Op de aangeschafte materialen zoals mountainbikes, spinning fietsen etc. zit een bepaalde (normale) afschrijving. Overigens is ons streven om alle lessen (uitgezonderd Sportcity) te geven door docenten van het Stanislascollege. Deze nieuwe sportprofilering zit gewaarborgd in ons schoolplan en ouders moeten officieel tekenen zodat ze akkoord gaan met onze urentabel. De ouders dragen geen extra kosten door deze profilering behoudens dat ze rekening moeten houden met wat extra sportkleding voor hun kind. De extra kosten om onze profilering draaiende te houden worden door de school gedragen. Wij vinden op school gezondheid in de breedste zin van het woord belangrijk. We hebben dit jaar, als enige vmbo-school in de omgeving, het vignet Gezonde School behaald en daar zijn we erg trots op. Verder wordt onze profilering doorgezet in het aanpassen van ons schoolplein. We krijgen volgend jaar een sportief schoolplein waar leerlingen kunnen basketballen, voetballen, tafeltennissen of natuurlijk gewoon lekker hun lunch nuttigen.

Ook is het voor volgend jaar ons voornemen om alle brugklasleerlingen het eerste uur en alle tweede klas leerlingen het tweede uur te laten sporten, een nieuwe uitdaging om dat allemaal rooster technisch voor elkaar te krijgen.

Ervaren en gemeten resultaten tot nu toe

- 87% van onze leerlingen is op fysiek gebied vooruitgegaan.
- Omdat onze leerlingen bij sport en maatwerk niet in hun eigen klas zitten merken we dat onze leerlingen in de gehele school makkelijker met elkaar omgaan.
- We hebben het gevoel dat leerlingen sociaal-emotioneel vaardiger worden, omdat we bij sport de leerlingen zelf hun doelen laten stellen en de leerlingen geen cijfers krijgen. We kijken hoe een leerling zich in een bepaalde periode ontwikkelt en geven hem dan een beoordeling zonder cijfers. We kijken naar inzet, gedrag, aanwezigheid, doorzettingsvermogen en de sport zelf. We geven met name een oordeel over het ontwikkelingsproces dat de leerling heeft doorgemaakt.
- De belangrijkste cognitieve eigenschappen kunnen we eigenlijk pas na vier jaar meetbaar maken.
- Dat onze leerlingen het leuk vinden is te zien aan de aanwezigheid. Omdat onze leerlingen het eerste uur sporten zijn er steeds minder leerlingen te laat en/of ziek. Echter moet opgemerkt worden dat er een klein aantal leerlingen is die met onze profilering niet de juiste keuze heeft gemaakt. Wij proberen alle, dus ook deze leerlingen, gemotiveerd

te houden door ze de juiste begeleiding te geven.

- Ook komt bijna de hele brugklas op de fiets naar school omdat ze op verschillende locaties in de buurt van school moeten sporten.

Onze profilering en daarbuiten

We zijn dit jaar gestart met onze nieuwe (sport)profilering in de brugklas. Onze open dagen worden drukbezocht met de vraag wat we precies doen? Ook de media heeft veel aandacht gehad voor ons ingezette thema bewegen en leren. Vooral het thema bewegend leren is vrij nieuw. Er komen dan ook veel vragen vanuit de media en werkveld hoe wij dit aanbieden op school. Naast de media zijn er ook mensen van het Ministerie van Onderwijs bij ons op school geweest om te kijken wat we precies doen. Ik denk dat wij als school een weg zijn ingeslagen waarbij duidelijk te zien is dat het Vmbo-onderwijs op een andere manier kan worden ingericht. Persoonlijk ben ik van mening dat leerlingen van elke school meer zouden moeten sporten. De aanname is dat met sport de cognitieve, sociaal-emotionele en fysieke eigenschappen van leerlingen gestimuleerd kunnen worden.

Met onze profilering hopen wij andere secties te stimuleren om de beschreven ingeslagen weg te gaan volgen. ■

Kernwoorden:

profilering, elke dag sport, cognitieve vooruitgang

De sectie LO bestaat uit: Erwin van Oijen, Jozef Darma, Yannick van het Leven, Mark van der Kraan en Mike Peters.

Contact:

petm@stanislascollege.nl

Uitdagend leerklimaat voor sporttalent

De sportdocenten van het Maurick College houden zich bezig met het verbeteren van het leerklimaat voor sporttalent. Voor leerlingen met bovenmatig sporttalent zijn er vier verschillende sportprogramma's ontwikkeld. In deze programma's worden sporters uitgedaagd om de grenzen van hun talent op te zoeken. Hiermee beoogt het Maurick College sporttalenten te ondersteunen en uit te dagen om betere sporters te worden. Het Maurick College is niet de enige school in Nederland die sporttalenten kansen en voorwaarden biedt in een prikkelende leeromgeving. Wel is het een school die uniek is in zijn trainingsprogramma voor sporttalent en in zijn coachprogramma voor leerlingen.

TEKST MARTIN VADER FOTO'S ARCHIEF MAURICK COLLEGE

Het Maurick College verstaat onder sporttalent iemand die beter presteert dan zijn/haar leeftijdsgenoten en de potentie heeft om in de toekomst de top te behalen (Elferink-Gemser, 2013). In de visie van de school gaat het om herkennen, ontwikkelen en ondersteunen van dat talent.

Drie stappen

Herkennen wil zeggen dat we onze sportintake en talentenidentificatie goed moeten hebben ingericht. Dit gebeurt niet alleen op basis van (subjectieve) observaties bij de selectieactiviteiten, maar ook door het afnemen van testen en het kijken naar de individuele ontwikkeling door training, rijping en groei.

▲ Competitie

Goede trainingsprogramma's moeten zorgen voor het ontwikkelen en de route die hierin wordt gevolgd is die van de allround ontwikkeling. Waarbij naast de algemene beweegtraining middels het *Athletic Skills Model* (ASM), de eigen doelsport een belangrijke rol speelt. Het ASM is wetenschappelijk onderbouwd en biedt een kapstok om het atletisch vermogen op een speelse wijze te ontwikkelen en zodoende bij te dragen aan het ontwikkelen van jonge sporters. Het ASM behelst een terugkeer van de grondvormen van bewegen. De terugkeer van oefenende en spelende sporttalenten, waarbij plezier en genieten van de fysieke/motorische uitdagingen in een model op de voorgrond

Het ASM is wetenschappelijk onderbouwd en biedt een kapstok om het atletisch vermogen op een speelse wijze te ontwikkelen en zodoende bij te dragen aan het ontwikkelen van jonge sporters

staan. Een model waarbij meerzijdig en veelzijdig bewegen het uitgangspunt vormt om je als atleet uiteindelijk te ontwikkelen tot specialist (Wormhoudt, Teunissen, & Savelsbergh, 2014). Ondersteunen komt tot uiting in het zo goed mogelijk faciliteren van het individuele sporttalent, met als doel een zo hoog mogelijk onderwijsdiploma te behalen in combinatie met een succesvolle carrière in de topsport. Dit doel proberen we te bewerkstelligen middels het bieden van sport- en studiefaciliteiten, rekening te houden met de sportieve ambities en door het inzetten van twee topsportbegeleiders die zich dagelijks met topsporters bezig houden. Bij de sporttalenten breed en specifiek wordt hetzelfde doel nagestreefd, echter worden er voor

hen geen extra faciliteiten geboden en ligt de begeleiding in handen van de klassenmentor.

Ambitie en droom

Onze ambitie is dat we uitgroeien tot de meest toonaangevende school voor sporttalent in Nederland, waarbij we getalenteerde sporters een lerende omgeving en een uitdagend en prestatiegericht klimaat bieden. Een veelzijdige ontwikkeling van het sporttalent is hierbij het uitgangspunt.

De sectie lichamelijke opvoeding van het Maurick College is overtuigd van toegevoegde waarde te kunnen zijn bij het ontwikkelen van sporttalent. Dit doen we door gebruik te maken van het transferprincipe van verschillende sporten; we leren sporttalent verschillende manieren van bewegen aan en we leren ze om uit verschillende oplossingen te kiezen. Uit onderzoek is gebleken dat de ontwikkeling van basis-motorische vaardigheden wordt ingedamd als er op jongere leeftijd een beperkte hoeveelheid motorische vaardigheden wordt aangeboden (Côté, Baker, & Abernethy, 2003). Een vroege specialisatie in een sport veroorzaakt een zeer smalle en eenzijdige ontwikkeling van het lichaam in het algemeen en het zenuwstelsel in het bijzonder (Côté, Lidor, & Hackfort, 2009; Côté & Vierimaa, 2014). Dit willen we met de allround ontwikkeling voorkomen door sporttalent niet te eenzijdig op te leiden, maar het juist in andere omstandigheden te plaatsen waardoor het zich moet aanpassen en zijn creatieve vermogens moet gebruiken.

Van talent naar top

Elk sporttalent verdient de ondersteuning om het maximale uit zichzelf te halen en wellicht zijn droom om ooit Nederland te vertegenwoordigen, liefst op de Olympische Spelen of een groot toernooi, uit te laten komen. Zoals bekend is de weg naar de top lang waarbij uiteindelijk de allerbesten overblijven. Deze weg is voor elke sporter anders waarbij ieder individu zijn eigen plafond heeft en de ultieme droom slechts voor enkelen is weggelegd.

De topsportambitie leidt ertoe dat sporttalent op jongere leeftijd meer en intensiever moet trainen. Talentontwikkelingsprogramma's met aandacht voor het individuele sporttalent kunnen het verschil maken. Om dit verschil te maken onderscheidt het Maurick College in zijn talentontwikkelingsprogramma's drie groepen:

- Groep 1 Sporttalent breed: de jonge sporter die zich aan het ontwikkelen is tot een veelzijdig goede beweger
- Groep 2 Sporttalent specifiek: de veelzijdig goede beweger die aan het uitgroeien is tot een atleet met specialisme in één sport

▲
*Evenwicht bewaren
in een 'vreemde'
situatie*

- Groep 3 Sporttalent top: de atleet die zich binnen zijn sport aan het ontwikkelen is tot een absolute specialist.

De sporttalenten die deelnemen aan de talentontwikkelingsprogramma's nemen ook deel aan de lessen lichamelijke opvoeding (m.u.v. enkele topsporters). Er is dus duidelijk sprake van een aanvullend sportprogramma onder schooltijd.

Talentenprogramma's

Allereerst is er voor Sporttalent breed uit klas 1 en 2 het *Explore* programma. Dit is een instroomprogramma gericht op het waarmaken van sportieve ambities en het vergroten van de bewegingspotentie van sporttalent. De Sporttalenten breed stromen in na afname van de sportintake. Het beweegniveau wordt vastgesteld middels de *Körperkoordinationstest für Kinder* (KTK) (Lenoir & Vandorpe, 2013) en oog-hand coördinatie test (Faber, Nijhuis-Van Der Sanden, Elferink-Gemser, & Oosterveld, 2014). Verder bestaat de sportintake uit het screenen van de trainingsachtergrond en het in kaart brengen van de biologische ontwikkelingsleeftijd. De sporttalenten met de gemiddeld hoogste scores op de testonderdelen gerankt op biologische ontwikkelingsleeftijd en trainingsachtergrond mogen instromen. Doel hiervan is om op een zo objectief mogelijke manier sportief talent vast te stellen en het van daaruit verder te ontwikkelen. Het programma bestaat uit 25 trainingen van twee lesuren, verdeeld

over het schooljaar. De trainingsactiviteiten bestaan onder andere uit freerunnen, lacrosse, ijshockey, rugby en boksen. De ASM-trainingen zijn hier cyclisch in verweven.

Ten tweede is er voor Sporttalent specifiek uit klas 1, 2 en 3 het *Master* programma gericht op de sporten atletiek, turnen, hockey en voetbal. Er is gekozen voor deze sporten omdat deze in het voedingsgebied van de school veel en op hoog niveau bedreven worden. Bij de sportintake van de Masterclass worden bij voetbal en hockey sportspecifieke testen zoals Loughborough soccer passing test (LSPT), de slalom dribbel test en shuttle dribbel test (Ali et al., 2007; Jonker, Elferink-Gemser, Toering, Lyons, & Visscher, 2010) ingezet bij de selectieactivi-

De sporttalenten met de gemiddeld hoogste scores op de testonderdelen gerankt op biologische ontwikkelingsleeftijd en trainingsachtergrond mogen instromen

teiten. Om de prestatie goed te interpreteren moeten we opletten dat we bij de selectieactiviteiten ook rekening houden met de (biologische) leeftijd. Zo kunnen we beter rekening houden met de rijpingsfase waarin het sporttalent zich bevindt. De voetballers/hockeyers die mogen instromen zijn degenen met de gemiddeld hoogste scores op de testonderdelen

kernwoorden

uitdagend leerklimaat,
sporttalent, Athletic Skills
Model

Martin Vader is coördinator
Maurik Talent Academy op
het Maurick College in Vught

Contact:

m.vader@maurickcollege.nl

gerankt op biologische ontwikkelingsleeftijd en trainingsachtergrond gekoppeld aan de subjectieve waarnemingen. Bij de sportintake van de Masterclass atletiek en turnen zijn er geen sportspecifieke testen voorhanden, hier vindt, mede gezien het geringere aantal atleten, overleg plaats met de betrokken coaches. De sportspecifieke trainingsactiviteiten vinden plaats op de sportverenigingen in Vught. Ter illustratie vindt atletiek bijvoorbeeld plaats op de atletiekbaan en hockey op het kunstgras bij de hockeyvereniging. Naast de anderhalf uur durende sportspecifieke training onder schooltijd, is er nog een ASM-trainingsmoment op een andere dag. De trainingsgroepen worden getraind door talentcoaches (sportspecifieke training) van de verschillende sportverenigingen

Door het betrekken van experts op het gebied van talentontwikkeling en door het doen van praktijkgericht onderzoek verbetert het Maurick College de inhoud van de talentenprogramma's

gen en een Talent Performance Docent (TPD) (sportspecifieke training en ASM-training) van het Maurick College. De talentcoaches leveren een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling van de sporttalenten. Zij geven invulling aan de inhoud van het programma, monitoren de ontwikkeling van de sporttalenten en overleggen met de clubtrainers van de sporttalenten. De TPD's zijn verantwoordelijk voor de selectie en inrichting van de trainingsgroepen, de ontwikkeling van de programma's, communicatie richting school en de aansturing van de talentcoaches.

Ten derde is er voor Sporttalent top het Eliteprogramma gericht op het ondersteunen en faciliteren zodat zij optimaal kunnen presteren in sport en onderwijs. Leerlingen behoren tot deze groep als ze: 1) sporten op landelijk niveau en/of uitkomen voor een regionale, districts of nationale jeugdselectie; 2) in hun leeftijds categorie behoren tot de beste 50 van Nederland; 3) op het hoogste niveau deelnemen aan een landelijke jeugd- of seniorencompetitie. Als topsportvriendelijke school proberen we het verschil te maken door een persoonlijke benadering en de begeleiding te richten op de vraagstukken die rondom de topsporter spelen. Anderzijds is er oog voor het relativeren van de topsportidentiteit, waardoor er een gezonde balans ontstaat met de leefomgeving van de sporter. Elk schooljaar wordt een aantal thema's aangereikt ter ondersteuning van de begeleiding. Thema's die de sporters sturen op mentale kracht, zelfregulatie, omgaan met

stress, motivatie, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling.

Coachprogramma

Het vierde en laatste programma is het coachprogramma, gericht op leerlingen die vooral richting het coachen van sporters opgeleid willen worden. Zij kunnen na een scholingsprogramma ingezet worden om training te geven tijdens de daltonuren aan leerlingen uit de onderbouw. Daltonuren zijn uren die leerlingen ieder derde en vijfde uur kunnen inzetten om aan hun talenten of tekortkomingen te werken. Ook is er de mogelijkheid voor degenen die talent en ambitie hebben om betrokken te worden als assistent-coach bij de sportprogramma's. Eveneens maken we de koppeling met de sportverenigingen. Momenteel vinden er gesprekken plaats om in samenwerking met de Hockeybond, Hockeyvereniging MOP en het Maurick College leerlingen als pilot een trainerscursus aan te bieden. Mocht de pilot succesvol zijn, dan willen we dit ook voor andere sporten gaan opzetten.

Onderzoek

Door het betrekken van experts op het gebied van talentontwikkeling en door het doen van praktijkgericht onderzoek verbetert het Maurick College de inhoud van de talentenprogramma's. Hoe het onderzoek heeft plaatsgevonden vind je op de site onder 'vakblad uitgebreid'.

Op basis van dit onderzoek heeft het Maurick College besloten om:

- 1 de trainingstijd van de sportspecifieke training en ASM-training te verdubbelen
- 2 op zoek te blijven gaan naar de juiste balans tussen sportspecifieke training en algemene beweegtraining
- 3 het opleidingsmodel meer te individualiseren.

Uitdaging!

Als sportdocenten zijn we elke dag weer in staat om een sportief, effectief leerklimaat te creëren voor onze leerlingen. Ik zie het als een gezamenlijke uitdaging om de kansen en voorwaarden voor sporttalent te vergroten, waar we elkaar kunnen versterken door het delen van kennis en best practices. Ons gezamenlijk doel is dat ieder sporttalent zich op zijn niveau en met zijn beleving, ambitie en talent kan ontwikkelen. Wordt dit doel bereikt, dan is er sprake van een enorme impact op de ontwikkeling van sporttalent in Nederland.

Het Maurick College wil graag zijn kennis delen en sparren met collega's in het werkveld. Wil jij dit ook, reageer dan op dit artikel. ■

Literatuur

- Ali, A., Williams, C., Hulse, M., Strudwick, A., Reddin, J., Howarth, L., ... McGregor, S. (2007). Reliability and validity of two tests of soccer skill. *Journal of Sports Sciences*, 25(13), 1461-1470. <http://doi.org/10.1080/02640410601150470>
- Côté, J., Baker, J., & Abernethy, B. (2003). *From play to practice: A developmental framework for the acquisition of expertise in team sport*. In J. Starks & K.A. Ericsson, *Expert performance in sports: Advances in research on sport expertise*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Côté, J., Lidor, R., & Hackfort, D. (2009). ISSP position stand: To sample or to specialize? Seven postulates about youth sport activities that lead to continued participation and elite performance. *International Journal of Sport and ...*, (2006), 7-17. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1612197X.2009.9671889>
- Côté, J., & Vierimaa, M. (2014). The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization. *Science & Sports*, 29, S63-S69. <http://doi.org/10.1016/j.scispo.2014.08.133>
- Elferink-Gemser, M. T. (2013). *Olympia bestaat Grenzen verleggen voor sporttalent*. Arnhem: HAN University of Applied Sciences.
- Faber, I. R., Nijhuis-Van Der Sanden, M. W. G., Elferink-Gemser, M. T., & Oosterveld, F. G. J. (2014). The Dutch motor skills assessment as tool for talent development in table tennis: a reproducibility and validity study. *Journal of Sports Sciences*, 33(11), 1149-1158. <http://doi.org/10.1080/02640414.2014.986503>
- Ford, P. R., Ward, P., Hodges, N. J., & Williams, A. M. (2009). The role of deliberate practice and play in career progression in sport: the early engagement hypothesis. *High Ability Studies*, 20(1), 65-75. <http://doi.org/10.1080/13598130902860721>
- Jonker, L., Elferink-Gemser, M. T., Toering, T. T., Lyons, J., & Visscher, C. (2010). Academic performance and self-regulatory skills in elite youth soccer players. *Journal of Sports Sciences*, 28(14), 1605-1614. <http://doi.org/10.1080/02640414.2010.516270>
- Lenoir, M., & Vandorpe, B. (2013). De Körperkoordinationstest für Kinder: KTK-NL Volledig herwerkte en vertaalde versie, met nieuwe normen voor Vlaanderen/Nederland. *Signaal*, 4-17.
- Vaeyens, R., Güllich, A., Warr, C. R., & Philippaerts, R. (2009). Talent identification and promotion programmes of Olympic athletes. *Journal of Sports Sciences*, 27(13), 1367-1380. <http://doi.org/10.1080/02640414.2011.568510>
- Wormhoudt, R., Teunissen, J. W., & Savelsbergh, G. (2014). *Athletic skills model: Voor een optimale talentontwikkeling* (2e druk). Nieuwegein: Arko Sports Media.

Beoordelingscriteria op het Heerbeek College

Wat beoordeel je nu eigenlijk bij LO? Op het Heerbeek College in Best werd er, zoals op veel scholen, jarenlang vooral beoordeeld op bewegingsvaardigheden en op inzet. Sinds dit schooljaar worden leerlingen echter ook op omgangsbekwaamheden, regelbekwaamheden en (zelf) reflectie beoordeeld.

TEKST HANS BARMENTLO EN LARS BORGHOUTS FOTO'S HANS DIJKHOFF

Het Heerbeek College is een mavo-havo-vwo-school in Best (NB), met 1950 leerlingen, twaalf docenten LO en twee combinatiefunctienarissen. Een aantal jaren geleden besloot de vakgroep het vakwerkplan van de onderbouw (mavo, havo en vwo) weer eens af te stoffen en nieuw leven in te blazen. Als vakgroep pakten we dit serieus aan maar na enkele werkavonden bleek dat we het niet goed eens konden worden over de beoordeling van de vaardigheden. Een leerling kon bijvoorbeeld bij een onderdeel zoals de 60 meter sprint een diepe onvoldoende halen, omdat er werd gewerkt met een vaste normering. Later in de periode kwam er dan een inzetcijfer bij om 'recht te doen aan de individuele verschillen tussen leer-

Het algemene doel van LO is daarbij: het vanuit een pedagogisch perspectief, (meer) bekwaam raken voor deelname aan sport- en bewegingssituaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl

lingen'. Dit systeem bleek in de vakgroepdiscussie een breekpunt. Verschillende argumenten werden aangevoerd, van 'totaal niet motiverend' en 'pedagogisch onverantwoord' tot 'bij wiskunde kunnen ze toch ook een onvoldoende halen!'.

Visie herijken

Door deze patstelling waren we genooddaakt om eerst onze visie te herijken. Tegelijkertijd konden we als school deelnemen aan het project 'Een Punt voor Gym', geïnitieerd door

Fontys Sporthogeschool in samenwerking met de universiteit van Gent, KVLO, SLO en nog enkele VO-scholen. Het beoordelen van LO stond daarin centraal. We besloten de visie op LO zoals geformuleerd in *Human Movement and Sports 2028* (2011, Brouwer e.a.) over te nemen. Het algemene doel van LO is daarbij: het vanuit een pedagogisch perspectief, (meer) bekwaam raken voor deelname aan sport- en bewegingssituaties, als onderdeel van een gezonde en actieve leefstijl. Vanuit deze doelstelling werd al snel duidelijk dat we niet alleen konden inzetten op bewegingsvaardigheden, maar dat we in moesten steken op het 'meervoudig bekwaam maken' van onze leerlingen. Dat betekent bijvoorbeeld ook expliciet aandacht besteden aan regelbekwaamheid, omgangsbekwaamheid en reflectie. Wanneer de Onderwijsinspectie scherp zou toezien op het naleven van de kerndoelen en eindtermen zouden we overigens niet anders kunnen; ook hierin komen deze verschillende vaardigheden immers terug. De verschillende bekwaamheden zijn het doel van de lessenseries. Daarmee wordt het bewegen zowel een doel, als een middel. Terugslagspelen kunnen bijvoorbeeld aangeboden worden om de bewegingsvaardigheid te verbeteren. Maar het kan ook zijn dat de terugslagspelen een middel zijn om regelvaardigheden aan te bieden.

Positie van LO

Naast dit traject zijn we ook kritisch gaan kijken naar de plaats van LO in onze schoolorganisatie. LO was een vak met een cijfer en deed mee in de determinatie, dus in de bepaling op welk niveau een leerling na de brugklas terecht kwam. En hoewel het in de praktijk eigenlijk niet voorkwam, kon een leerling formeel gezien op LO blijven zitten. Wat echter wel voorkwam in de praktijk (en waar we als

▲
*Bij de sprint een
onvoldoende halen?*

Op de KVLO-
site vind je
de complete
uitwerking van
de leerdoelen

vakgroep niet meer achterstonden), was dat het cijfer van LO meetelde in de berekening van de overgangsnorm. Daar waar een leerling bij een aantal onvoldoendes compensatiepunten moest hebben om over te gaan, was een 7 voor LO bijvoorbeeld een welkome aanvulling. Een aanvulling die de leerling niet meer had bij zijn examen. Als vaksectie waren we er al vrij snel uit dat LO wat ons betreft niet meer hoefde mee te tellen in de determinatie. De discussie of LO nog wel moest meetellen voor de overgangsnorm nam echter heel wat meer tijd in beslag. Zorgen om de positie van LO in de school – ‘dan worden we echt een vak achter de streep’ en ‘dat kan ons uren gaan kosten’- zorgden ervoor dat het nog een schooljaar geduurd heeft voordat we deze stap durfden te nemen. Doorslaggevend was dat het Eindexamenbesluit (art. 35) over LO vermeldt dat ‘...deze beoordeling uitgaat van de mogelijkheden van de leerling...’.

Zowel vanuit onze visie als de wet (eindexamenbesluit) moeten we elk kind dus kansen bieden om op zijn of haar niveau deel te nemen in de lessen LO. Dat impliceert een gedifferentieerd en gepersonaliseerd leertraject. Waar we praktisch tegenaan lopen is de (uniforme) manier van beoordelen. Wanneer we alle leerlingen op dezelfde manier en met dezelfde

normen beoordelen, doet dat geen recht aan de verschillen tussen leerlingen. Vanuit ‘Een Punt voor Gym’ ontstonden op dat moment ook ideeën over gedifferentieerd beoordelen, oftewel het beoordelen op het niveau van de leerlingen. We besloten dit toe te passen op het Heerbeek College. Daarbij wilden we de beoordeling meer ‘formatief’ inzetten. Dus om het leerproces van leerlingen te begeleiden en hen te motiveren, niet om hen ‘af te rekenen’. Dat betekent niet dat er niet meer gerapporteerd wordt, maar wel dat leerlingen tijdens de lessen bewuster bezig zijn met de leerdoelen en hun vorderingen daar naartoe (zie ook het topic ‘Motiverend Beoordelen’ in LO 8, 2015).

Leerdoelen

Voor deze veranderingen werd er gewerkt met een ‘inzetpunt’. Eigenlijk een soort van omgangsbekwaamheid, terwijl de lessen alleen waren ingericht om de bewegingsvaardigheid te verbeteren. Inzet werd daarmee een soort van karakterbeoordeling, zonder dat de leerling expliciet de kans kreeg om zich erin te verbeteren. Wanneer we echter willen dat leerlingen deze vaardigheden leren bij LO, dan is het van belang dat het curriculum daar expliciet op is gericht. Leerdoelen, lessen en beoordeling sluiten op elkaar aan. Dit noemt men ook wel ‘constructive alignment’ (2015, Borghouts

Bewegingsbekwaamheid:

Doelspel				
	Beginnen	Ontwikkelen	Behaald	Voorbeeldig
Aanval in balbezit	Speler twijfelt veel maar speelt uiteindelijk toch in de richting van de vrijstaande speler, dit gaat vaak fout. De speler mist overzicht in het spel en heeft veel tijd nodig om de vrije mensen te vinden. De speler kan de bal/schijf nog niet vrijmaken en heeft moeite met het beschermen van de bal.	Speler speelt meestal de vrije mensen, maar het gaat ook weleens fout. Hij heeft moeite met het overzicht. Zolang er beschermd balbezit is en er tijd is kan de leerling de bal/schijf vrijspelen en probeert hij hem te beschermen.	Speler speelt constant de vrije mensen aan. Hij heeft overzicht en probeert medeleerlingen te coachen. Hij probeert als er geen beschermd balbezit is de bal/schijf te beschermen en kan de bal soms ook vrijmaken	Speler heeft een hoge handelings-snelheid en speelt constant de vrije personen aan. Daarbij heeft hij overzicht en coacht mindere spelers op een positieve manier. Indien geen beschermd balbezit kan hij de bal/schijf goed beschermen en/of vrijmaken.

Omgangsbekwaamheid:

De leerling communiceert respectvol				
	Beginnen	Ontwikkelen	Behaald	Voorbeeldig
Je praat op een rustige manier met anderen, waarbij je de ander aankijkt.	Het lukt, waarbij ik meestal gecorrigeerd word door de docent of medeleerling.	Het lukt, waarbij ik soms nog gecorrigeerd moet worden.	Het lukt me zelfstandig.	Het lukt me zelfstandig en ik kan anderen verbeteren of coachen daarop.

Regelbekwaamheid:

Omgang met materiaal				
	Beginnen	Ontwikkelen	Behaald	Voorbeeldig
Het opbergen van de materialen	Het lukt me meestal niet om de spullen op de juiste plaats te zetten en ook het verplaatsen van de spullen lukt me in de meeste gevallen niet. Vaak word ik door de docent aangesproken en geholpen.	Het lukt me meestal om de spullen op de juiste plaats te zetten en ook het verplaatsen van de spullen lukt me in de meeste gevallen. Soms word ik door de docent aangesproken en geholpen.	Ik weet waar ik de spullen horen te staan, kan ze op de juiste manier daarheen verplaatsen.	Ik weet waar de spullen horen te staan, ik kan ze op de juiste manier daarheen verplaatsen en kan andere leerlingen coachen daarin.

Aan de criteria in het kader is ook te zien dat we niet meer werken met cijfers. Als je het beoordelen wilt inzetten om leerlingen te begeleiden, is het benoemen van de gewenste vaardigheid of het gewenste gedrag, een betere optie. Overigens zou een school er ook voor kunnen kiezen om beide te doen: feedback geven met de omschreven criteria, en

op basis daarvan cijfers geven (bijvoorbeeld een keer per periode). Verder valt op dat er geen kolom is waarin 'het lukt niet' staat. Een bewuste positieve keuze, waarbij we ervan uitgaan dat de kwaliteiten van een leerling de basis zijn voor de inrichting van het programma.

e.a.). Maar dan moeten er wel eerst concrete leerdoelen zijn. Naast het ontwikkelen van beoordelingssituaties heeft een deel van de vakgroep zich samen met Fontys Sporthogeschool dan ook beziggehouden met het vertalen van de bekwaamheden naar leerdoelen. *Human Movement and Sports 2028* (2011, Brouwer e.a.) stelt een aantal bekwaamheden voor, waarvan ons vakwerkplan er drie expliciteert en twee impliciet behandelt. De bekwaamheid 'kennis over gezond bewegen' nemen we niet op in onze lessen LO, omdat dit volgens ons het risico met zich meebrengt dat dit ten koste zou gaan van het bewegen. Deze bekwaamheid komt aan bod in een nog te ontwikkelen projectweek 'Gezondheid' in samenwerking met de vakgroep biologie. De *bewegingsbekwaamheid*, *omgangsbekwaamheid* en *regelbekwaamheid* zijn uitgewerkt in ons vakwerkplan; de bekwaamheid (zelf)kennis

en *reflectie* is een rode draad in ons vakwerkplan, maar wordt als vaardigheid niet beoordeeld. Tot slot is 'plezier in bewegen' voor ons een voorwaarde en geen bekwaamheid. Nadat voor *bewegingsbekwaamheid*, *omgangsbekwaamheid* en *regelbekwaamheid* dus leerdoelen zijn vastgesteld, zijn er bij elk leerdoel criteria geformuleerd. In het kader staan hiervan enkele voorbeelden uitgewerkt. De volledige uitwerking van leerdoelen en beoordelingscriteria is te bekijken en downloaden op de site van de KVLO.

Beoordeling en rapportage

Er worden dus drie bekwaamheden beoordeeld in ons nieuwe systeem. De bewegingsbekwaamheden, omgangsbekwaamheden en regelbekwaamheden. Elke periode (het schooljaar is ingedeeld in vier periodes) krijgen de leerlingen een beoordeling op elk van deze drie

bekwaamheden. In totaal krijgt een leerling twaalf beoordelingen per schooljaar. Deze beoordelingen staan op zichzelf; ze worden bijvoorbeeld niet met elkaar gemiddeld. De beoordelingen zijn zowel formatief (de functie is feedback of feed forward), als summatief (het wordt geregistreerd) van aard. Het beoordelingsformulier wordt gebruikt als de start van het leerproces en gedurende de lessen (=formatief); daar waar het formulier aan het einde van een lessenreeks ingezet wordt, is het een summatief instrument. Het beoordelingsformulier (zoals een deel ervan getoond wordt in het kader) is daarbij de basis en de leerling is in principe zelf verantwoordelijk voor de beoordeling. Door de leerling medeverantwoordelijk te maken voor de beoordeling, kun je je als docent meer focussen op het begeleiden van de leerlingen en sta je niet meer hele lessen achter elkaar te beoordelen. Uiteraard is het niet zo dat leerlingen meteen de bekwaamheid '(zelf)kennis en reflectie' onder de knie hebben. Dit schooljaar zijn we gestart met het programma in leerjaar 1. Gedurende het jaar besteed je tijd aan deze bekwaamheid. Naast uitleg en instructie worden de leerlingen begeleid in het proces door tijdens beoordelingsmomenten als docent aan te sluiten bij groepjes (drie tot vijf leerlingen) en leerlingen duidelijk te

Door de leerling medeverantwoordelijk te maken voor de beoordeling, kun je je als docent meer focussen op het begeleiden van de leerlingen en sta je niet meer hele lessen achter elkaar te beoordelen

maken welk soort gedrag je wilt zien. Dit proces herhaalt zich elke lescyclus, waarbij de docent het gewenste gedrag (jezelf of je klasgenoot spiegelen aan de beoordelingscriteria) positief bekrachtigd wordt. Dit is een systeem waar onze leerlingen en docenten aan moeten wennen, maar gedurende het jaar merk je dat de leerlingen zich het 'eigen' maken.

Eén formulier per leerdoel

Ondanks dat er gedifferentieerd gewerkt wordt in zowel de lessen als in de beoordeling en er geen vaste 'modules' per leerjaar zijn, maar een leerlijn voor de hele onderbouw (klas 1 t/m 3); kan er toch volstaan worden met één beoordelingsformulier per leerdoel. Zo kan het 'respectvol communiceren' worden uitgevoerd in het geven van feedback aan een andere leerling tijdens bijvoorbeeld badminton; of er kan gekeken worden naar de manier van communiceren tijdens het coachen bij een 4

tegen 4 voetbalvorm. Duidelijk een andere, lees gedifferentieerde vorm, waarbij toch hetzelfde formulier kan worden toegepast. Deze manier van werken wordt ook toegepast tijdens de andere bekwaamheden. We passen de methodiek en didactiek dus aan op het niveau van de leerling. Die staat tenslotte centraal.

Doordat LO niet meer meetelt in de determinatie, is een leerling minder geneigd om sociaal wenselijk te beoordelen (maar dit blijft wel een aandachtspunt) en kan het cijferadministratieprogramma, bijvoorbeeld Magister, creatiever worden ingericht. Als docent LO heb je dan een handvat om tijdens leerlingenbesprekingen of rapportvergaderingen gedrag van leerlingen niet alleen te benoemen, maar ook te ondersteunen met beoordelingen. Afhankelijk van het gebruikte administratieve pakket is het ook inzichtelijk voor ouders en mentoren. Dit kan bijdragen aan een betere leerlingbespreking en een eventueel daaropvolgend handelingsplan. Ook kan een mentor deze informatie gebruiken in oudergesprekken en kan het richting geven aan advisering voor LO2 of BSM. Opvallende zaken (leerlingen die zichzelf structureel over- of onderschatten) worden meteen besproken.

Tot slot

De positie van LO in de school is door deze wijzigingen juist sterker geworden. We sluiten aan bij de 21st century skills zoals zelfregulering, samenwerking en creatief denken. Vakgroepen die ook werken met vaardigheden, zoals bijvoorbeeld handvaardigheid en tekenen, zijn nieuwsgierig naar wat we doen en we worden regelmatig geconsulteerd. Kortom, daar waar we als vakgroep eerst angst voor hadden, als vak niet serieus genomen worden, is omgekeerd uitgekapt. We lopen juist voorop als het gaat om het inzichtelijk maken van vaardigheden. ■

▲ *Speler speelt meestal de vrije mensen, maar het gaat ook weleens fout.*

kernwoorden:

beoordelen, cijfer voor LO, determinatie

Bronnen

Borghouts, L., Weeldenburg, G., Slingerland, M., Van Dokkum, G.J. (2015). Doelen, lessen en beoordelen: één geheel; constructieve alignment bij LO. *Lichamelijke Opvoeding*, 2.

Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Van Berkel, M., Van Dokkum, G.J., Mulder, M.J., & Nienhuis, J. (2011). *'Human Movement en Sports in 2028.'* Enschede: SLO.

Contact:

h.barmtentlo@heerbeek.nl

Buitenspel in Den Haag

Jeroen Sprinkhuizen werkt sinds 2001 voor obs de Springbok, onderdeel van stichting De Haagse Scholen, op de locatie Pretoriusstraat. Sinds 2008 heeft de school een zoneparc (de eerste van Den Haag) en recentelijk is het hele plein vernieuwd waarbij de school zelf de invulling heeft kunnen doen. Hoe dat tot stand is gekomen is hier te lezen.

TEKST JEROEN SPRINKHUIZEN

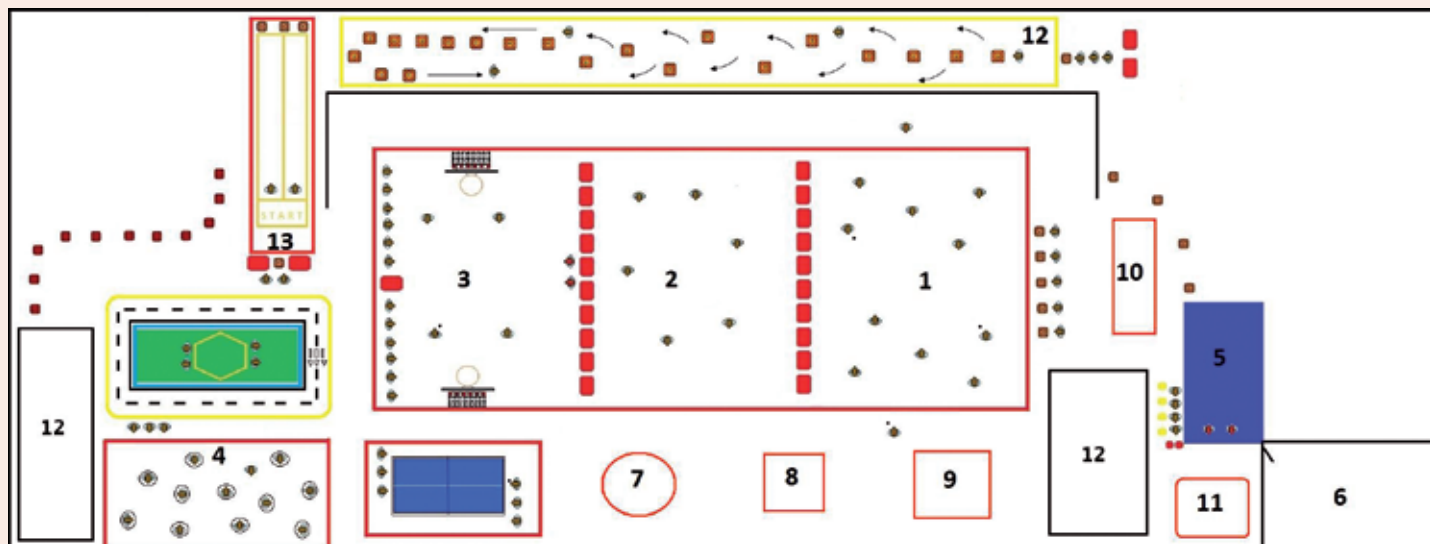
Om te weten wat het zoneparc-concept inhoudt verwijzen we naar het artikel op de site behorend bij *Lichamelijke Opvoeding 5*, waarin het concept wordt uitgelegd.

Zaken behouden

Van het zoneparc-concept hebben wij de helden (verantwoordelijke leerlingen) en de verdeling (zones) over het plein behouden en cognitieve aspecten zoals een landkaart, een rekenmachine en een toetsenbord toegevoegd. Daarnaast hebben we het concept Speelgedrag, ontwikkeld door Erik Boot, ingevoegd in ons

schoolplein concept. Speelgedrag staat voor het indelen van spellen op het sociale speelniveau van leerlingen. Individueel spelen met een diabolo is bijvoorbeeld een sociaal eenvoudigere speelvorm dan dat een voetbalwedstrijd tegen elkaar spelen is.

Het zoneparc is gestart in de tijd dat leerlingen van onze school tussen de middag naar huis gingen. Wij gebruikten het plein voor de kleine pauzes en voor de overblijfkinderen (inclusief de leerlingen die buiten bleven hangen). De hoofddoelen van het nieuwe plein waren voor ons: meer beweging en minder conflicten. De leerlingen uit de hogere groepen kregen

1. Trefbal

Tegen elkoor spelen

2. Buitenspelkaarten

Tegen elkaar spelen/
Naast elkaar spelen/
Samen spelen delen/ Om
de beurt spelen

3. Allesbal

Tegen elkoor spelen

4. Boompje verwisselen

Tegen elkaar spelen

5. Materiaal uitleen

Container

6. Fietsenhok

7. Ronde klok- Kring spelletjes (vraag naar meester)

Naast elkoor spelen/
Tegen elkaar spelen

8. Rekenmachine- Som spelletjes

Naast elkoor spelen/
Tegen elkoor spelen

9. Cijferbord- Cijferspelletjes

Naast elkaar spelen/
Tegen elkaar spelen

10. Toetsenbord- Woord spelletjes

Naast elkaar spelen/
Tegen elkaar spelen

11. Nederland kaart- Plaats/Provincie spelletjes

Naast elkaar spelen/
Tegen elkaar spelen

12. Vrije zone

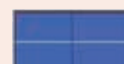
Rust in spelen/ Samen
spelen ' om de beurt
spelen / Samen spelen
delen / Samenwerk spelen

13. Wave/skateboard parcours

Om de beurt spelen

14. Wedstrijdparcours (zie informatiebord)

Tegen elkaar Spelen

Tafeltennistafel - Rond de tafel

Tegen elkaar

Schommel / steppen / fietsen

Naast elkaar spelen / Om
de beurt spelen

▲
Een uitgewerkte
planning van een
speelplaatsindeling.

bij toerbeurt een rol als held (met een mooi opvallend jasje), waarbij zij spellen moesten begeleiden en kleine conflicten met steun van de groepsleerkrachten moesten oplossen. Daarnaast hebben wij direct een investering gedaan in materiaal inclusief een opbergcontainer. Met het zoneparc was er al snel een grote verandering merkbaar. Door de verschillende beweegmogelijkheden was er minder verveling op het plein, dus minder reden om leeftijds-genoten negatief op te zoeken. Het directe resultaat was minder leerlingen voor straf langs de kant hebben in de pauzes.

Leerkansen

Wij zijn door de gemeente geselecteerd voor de pilot van het zoneparc, omdat wij een openbaar plein hebben en het plein ook na schooltijd een buurtfunctie heeft. Daarnaast heeft het zeker meegespeeld dat wij nieuwe projecten altijd zeer serieus oppakken en er een grote kans van slagen is door de inzet van onze

collega's. Wij hebben, als school, geen kosten gehad voor de aanleg van het plein, maar natuurlijk werd er wel van ons verwacht dat wij het optimale resultaat uit het plein halen. Er zijn in de loop der jaren wel veranderingen op ons pad gekomen. Onze leerlingen gaan nu bijvoorbeeld per week zes uur extra naar school, omdat wij meedoen aan het Leerkansenprofiel. Het Leerkansenprofiel is een concept wat ervoor staat om leerlingen uit een kansarme omgeving dezelfde mogelijkheden te bieden als kinderen uit een kansrijke omgeving. Daarnaast hebben wij sinds twee jaar een continu rooster ingevoerd, waardoor alle leerlingen niet alleen in de kleine pauze (vijftien minuten), maar ook tussen de middag (dertig minuten) gericht buitenspel krijgen. Door een zeer efficiënte manier van het inzetten van de extra gelden hebben wij gerealiseerd dat drie buitensportleerkrachten vast op deze pauzes staan om de helden te begeleiden en een kwalitatief goed programma aan te bieden.

Foto Hans Dijkhoff

Trefbal

Samen leren
goed presteren

Naast deze pauzes geven deze docenten extra lessen in een vakgebied waarin hun kracht ligt (speelgedrag, constructie, verkeer), waardoor zij een grotere aanstelling hebben op onze school en de kans groter is dat zij niet op zoek gaan naar een andere baan.

Optimaliseren

Voor de toekomst blijft het optimaliseren van ons schoolplein altijd van toepassing. Elke week is er overleg tussen de buitensportdocenten over mogelijke verbeteringen. Daarnaast is er overleg met de vakleerkracht en de collega's. Een van de top-ideeën die uit dit overleg zijn gekomen is het invoeren van zon-kaarten voor de top-buitenspelers. Deze zonnetjes krijgen een beloning (als eerste naar een spel) in de volgende pauze(s). Daarnaast heeft er in de afgelopen periode een laatstejaars Halo-student

haar keuzestage uitgevoerd ter verbetering van ons plein wat ervoor heeft gezorgd dat elke leerling op zijn/haar eigen niveau kan bewegen. Er worden nu meer bewegingsonderdelen aangeboden op het schoolplein en de helden worden beter ingezet.

Ook voor de wijk

Naast dat onze leerlingen kunnen spelen op ons openbare schoolplein, kan de hele wijk meegenieten als zij langslopen. Na schooltijd zijn er momenten waarop jongere leerlingen niet meer worden weggestuurd door grotere kinderen (wat vroeger altijd gebeurde), maar mee mogen doen.

Daarnaast wordt er ook meer gespeeld met andere materialen na schooltijd rond het grote veld. Waarschijnlijk, omdat het plein nu door veel meer leeftijden in gebruik is en er ook regelmatig ouders langs lopen.

Het werken met vernieuwende spellen: Een smart-goal steprace. Een doel is oranje en een doel is blauw verlicht en bij het doorkruisen zal een ander doel verlicht worden. Wie heeft het eerste drie doelen doorkruist. ■

kernwoorden
buitenspelen, zoneparc,
buurt en sport

Contact:

j.sprinkhuizen@despringbok.nl

Denk mee

over het

curriculum

Jouw mening telt!

Afgelopen januari heeft de commissie Schnabel advies uitgebracht over het onderwijscurriculum. Veel leraren herkenden zich niet in dit advies. Jij als leraar weet het beste hoe het onderwijscurriculum eruit moet zien en wat jij als leraar daarvoor nodig hebt. Daarom wordt jouw mening gevraagd. Werk je als leraar in het basis- of voortgezet onderwijs? *Laat van je horen!*

Hoe kun je meedoen?

- Praat mee in een online dialoog
- Ga naar een van de bijeenkomsten
- Ga op 4, 5 of 6 oktober met je eigen team in gesprek

Kijk voor meer informatie en de data van de dialogen en bijeenkomsten op onderwijSCOOPERATIE.nl

www.onderwijSCOOPERATIE.nl

**onderwijs
coöperatie**
van, voor en door de leraar

Stiekem met pensioen

Of klinkt dat mooier dan het is?

Voor de meeste mensen ligt de AOW-leeftijd (hierna 'pensioenleeftijd') al minimaal op 67 jaar. Inmiddels is ook al duidelijk dat de pensioenleeftijd vanaf 2022 aan de stijgende levensverwachting zal worden gekoppeld. In de praktijk betekent dit dat mensen steeds langer moeten doorwerken. Werknemers lopen daarbij vaak tegen hun grenzen aan. Dat roept vragen op als: "Wil ik dit werk nog wel blijven doen?" en "Kan ik dit werk nog wel blijven doen en heb ik daar de energie nog voor?" Die vragen worden zeker in de LO-wereld vaak gesteld, vanwege het intensieve beroep van docent gecombineerd met het fysieke karakter van het bewegingsonderwijs.

TEKST MR. MAARTEN SEGERS

Er zijn dan ook werknemers die besluiten hun ABP-keuzepensioen naar voren te halen om eerder te stoppen met werken. Het keuzepensioen kan op verzoek van de werknemer (aangesloten bij het ABP) op zijn vroegst ingaan bij het bereiken van het zestigste levensjaar. Het naar voren halen van het pensioen neemt met zich mee dat er flink wat af gaat van de hoogte van het pensioen. Een vroegere ingangsdatum van het pensioen betekent namelijk dat dezelfde rechten uitgesmeerd worden over een langere periode. Via de site van het ABP (mijnABP) kan je uitrekenen wat een vroegere ingangsdatum van jouw keuzepensioen zal betekenen voor de hoogte van je pensioen. Vanaf welk moment is het voor jou financieel haalbaar om met pensioen te gaan?

Soms is het naar voren halen van het pensioen voor werknemers geen reële optie. Het ligt dan voor de hand om te kijken naar de mogelijkheden om eerder te stoppen met werken zonder dat daarbij al te veel wordt ingeteerd op het pensioen. Die mogelijkheden zijn de afgelopen jaren door veranderende wet- en regelgeving steeds beperkter geworden (denk aan het verdwijnen van onder andere de vut- en pre-pensioenregelingen). Voor die werknemers die nog vallen onder het overgangsrecht van de levensloopregeling ligt het voor de hand

om voorafgaand aan het pensioen met verlof te gaan en het opgespaarde levenslooptegoed in te zetten. Wat wij ook regelmatig zien is dat werkgever en werknemer via een vaststellings-overeenkomst gericht op het veilig stellen van een WW-uitkering met wederzijds goedvinden afscheid van elkaar nemen. Voorwaarde is dat beide partijen bereid zijn daaraan mee te werken.

De WW-uitkering is geen vetpot en de hoogte daarvan is gericht op 70% van het laatstverdiende loon (de hoogte en duur van de WW-uitkering kan afhankelijk van de opgebouwde rechten per persoon verschillen). De bovenwettelijke WW-regelingen in het onderwijs maken het echter mogelijk dat de WW-uitkering doorloopt tot de AOW-gerechtigde leeftijd. Daarmee wordt de WW-uitkering soms gebruikt als een vroegpensioenregeling. De vraag of het gebruik van WW-gelden als verkapte vroegpensioenregeling moreel wel verantwoord is, is een vaak voorkomende discussie. Dit omdat de WW-gelden eigenlijk bedoeld zijn om slechts een periode van werkloosheid te overbruggen. Het komt echter vaak voor dat werkgever en werknemer afspreken een dusdanige regeling tot stand te brengen. Tijdens een WW-uitkering heb je overigens niet de vrijheid die je wel hebt als je met pensioen bent. Zo kan je niet onbeperkt op vakantie (je moet namelijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt), verder is er voor de uitkeringsgerechtigde een sollicitatieplicht en een verplichting passende arbeid te aanvaarden. In de praktijk lijkt het UWV daar bij zestigplussers echter minder hard op te hameren.

Word jij geconfronteerd met een vaststellingsovereenkomst of een ander aanbod voor beëindiging van je dienstverband? Ga dan niet zomaar akkoord. Niet met elke vaststellings-overeenkomst zijn de WW-rechten veiliggesteld. Daarnaast is ook niet elke overeenkomst redelijk, vooral indien het initiatief om afscheid van elkaar te nemen van je werkgever afkomt is er vaak nog ruimte om te onderhandelen. Bij vragen staat de juridische afdeling voor je klaar: juristen@kvlo.nl. ■

Sport mbo-ers aan het werk

Steeds vaker zie je sport mbo-ers in beweegteams op scholen en in de wijk. Immers, we beseffen dat we deze groep professionals nodig hebben om kinderen en jeugd, maar ook ouderen, in beweging te brengen en te houden.

TEKST ERIK BOOT FOTO'S BEWEEGWIJS

De organisatie Beweeg Wijs timmert al jaren aan de weg en probeert op het speelplein bij school en het sportveld in de wijk de speelintensiteit en kwaliteit te verhogen. De sport mbo-ers, die bij Beweeg Wijs werken, worden geschoold. Beweeg Wijs biedt hen een interne opleiding aan en op een vijftal mbo instellingen wordt inmiddels een keuzevak Beweeg Wijs verzorgd. Deze afgestudeerde sport mbo-ers op niveau 3 en niveau 4, worden door Beweeg Wijs met succes betaald

Ik ben Michel Ballast (32 jaar) en ben afgestudeerd sinds 2008. Ik heb Cios Arnhem gedaan, uitstroom Lobos. Ik werk nu al 8 jaar bij Beweeg Wijs als speelpleinbegeleider, buurtsportcoach en implementatieadviseur kinderopvang en scholen. Ik ben 30 uur op alle dagen in de week aan het werk binnen het bedrijf op kantoor, maar vooral in de praktijk.

Ik ben elke dag bezig om kinderen te enthousiasmeren om te bewegen. Dit doe ik door activiteiten te organiseren in en rondom de school waarbij het schoolteam en de oudste kinderen van de school worden opgeleid om de activiteiten te begeleiden en te organiseren. Het geweldige van dit werk is dat het elke dag, elke week, elk jaar het werk anders is. Je moet je in dit werk erg goed kunnen aanpassen, improviseren, communiceren en differentiëren. En daar houd ik van.

ingezet op scholen, kinderopvang, zorginstellingen en buitenschoolse opvang. Zij blijken 'feeling' te hebben voor het werk en met een enorme inzet en passie hun beroep uit te oefenen. Veelal zijn ze vaak eerst gedetacheerd vanuit Beweeg Wijs en in het voortgaand traject worden zij geleidelijk werknemer van de organisatie of instelling zelf. Zo hebben sport mbo-ers bij Beweeg Wijs reëel werk met perspectief op langdurige verbintenissen voor de toekomst.

Beweeg Wijs interventie

Beweeg Wijs is een erkend interventieprogramma om bewegen en spelen in héél Nederland en inmiddels ook in andere landen in Europa en

overzee een kwaliteitsimpuls te geven. Ron ten Broeke (interventie-eigenaar) geeft vorm aan de enorme groei van het bedrijf. Inmiddels werken er vijftig man in het bedrijf en is in elke regio een manager. Beweeg Wijs creëert op unieke wijze rijke leerzame speelplekken en bevordert de gezonde leefstijl. Het gebruik van de gedragskleuren van het bedrijf zijn ontwikkeld door 'speelgedrag' van Erik Boot en geeft onmiddellijk goede sturing aan activiteiten en begeleiders om succesbeleving te bewerkstelligen bij elke doelgroep, zoals kinderen, jeugd en ook ouderen. Met deze duidelijke inhoudelijke invalshoek, samen met een zeer goede organisatorische implementatie, en de inzet van bijvoorbeeld sport mbo-ers en andere professionals, kan een (brede) school of instelling een succesvolle aanpak realiseren op het gebied van buitenspelen en vrijetijdsbesteding.

Speelgedrag van Erik Boot

Speelgedrag gaat uit van een zestal gedragskleuren. Het zijn 'nieuwe' leerlijnen om sport en spe-

Ik ben Kim Grijzen (25 jaar). In 2011 heb ik mijn opleiding afgerond aan het Graafschap College in Doetinchem. Ik heb in de opleiding Sport en Bewegen, uitstroom BOS-medewerker niveau 4 gevolgd. In de opleiding werd aandacht besteed aan Beweeg Wijs. Ik ben speelbegeleider en buurtsportcoach. Ik ben van maandag tot vrijdag twintig uur per week werkzaam bij Beweeg Wijs. Verder werk ik als hoofd van een animatieteam en werk ik als zwernjuf.

In mijn rol als speelbegeleider werk ik in een beweegteam op diverse Beweeg Wijs basisscholen. Ik geef instructie aan de groepen 1 t/m 8 en bied maatwerk aan leerlingen door middel van het inzetten van de Beweeg Wijs (gedrags) kleurenzones. In mijn rol als buurtsportcoach werk ik in wijk 'de Berg' met een wijk-beweegteam. Ik functioneer in een samenwerkingsverband tussen de basisschool, een wooncoöperatie, gemeente en een speeltuin. Ik coördineer de invulling voor een compleet maandprogramma, zoals tuinieren in de wijkmoestuin, naschoolse sportactiviteiten. Ik maak van iedere dag een feestje!

len in te delen naar motivatie en gedrag en geven een compleet beeld van alle mogelijke activiteiten in het leven van mensen van de wieg tot het graf. Veel projecten van Beweeg Wijs gaan over verschillende doelgroepen, vrije tijd, gezonde leefstijl en het samenbrengen van mensen. Daarom werkt ook deze organisatie nadrukkelijk met deze moderne leerlijnen in de gedragskleuren. Er zijn inmiddels honderden activiteiten uitgewerkt in deze kleuren. Je kunt als begeleider direct de activiteit afstemmen op motivatie en gedrag van een groep. Binnen de activiteit kun je sociaal differentiëren door de kleur en daarmee de intentie van het sociaal gedrag te veranderen, zonder de deelnemer(s) te overvragen. Hiermee houdt je rekening met de deelnemer. De motivatie en zelfstandigheid wordt daarmee sterk bevorderd.

Een gerichte training van speelgedrag geeft inzicht om de ontwikkeling van deelnemers specifiek in de kleuren te bevorderen. Hiermee wordt de kans op een langdurige gezonde leefstijl zoveel sterker. Inmiddels hebben ook hbo-opleidingen de gedragskleuren een vaste plek binnen hun opleiding gegeven, zoals de Fontys Sporthogeschool met een leerarrangement gedrag, en Pabo Inholland met een module zelfregulering vanuit de kleuren in de leergang.

Informatie hierover is te vinden op de website: www.speelgedrag.nl

Keuzevak (keuzedeel) Beweeg Wijs

Mbo scholen hebben de laatste tijd veel belangstelling voor een specifiek scholingstrajecten voor 'buurtsportcoach', 'buitenspeelbegeleider' en 'speelpleincoördinator' voor hun studenten Sport en Bewegen. Beweeg Wijs heeft een uitstekend programma ontwikkeld om een keuzevak (keuzedeel) in te richten om hen op te leiden voor medewerker Beweeg Wijs. Zo wordt ook invulling gegeven aan bijvoorbeeld 'buurtsportcoach'. Een Beweeg Wijs implementatie op het mbo houdt in, dat enkele docenten worden geschoold en dat er een basislicentie Beweeg Wijs wordt ingekocht. Hiermee garandeert de instelling kwaliteit en alle middelen en materialen die benodigd zijn voor het toepassen van de methodiek. Specifieke informatie is te verkrijgen in een brochure. Informatie hierover is te vinden op de website: www.beweegwijs.nl

Samenvatting

Sport mbo-ers zijn noodzakelijk om de kwaliteit en intensiteit van bewegen en gezondheid in brede zin te verbeteren, bijvoorbeeld als sportbuurtcoach of speelpleincoördinator. Deze groep is zich zeer bewust van wat de baan hen geeft en wat van hen wordt verwacht. Beweeg Wijs is een organisatie die deze groep bewust professio-

Gedragkleur	Leerlijnen	Speelgedrag	Activiteiten
Wit	Rust in spelen	Ontspannen en rust in jezelf vinden	Tai-chi, yoga, mindfulness, aikido-stijl, ontspanningsoefeningen, afleidingsspelen, zelf-massage
Blauw	Naast elkaar spelen	Jezelf uitdagen en concentreren	Jongleren, fitness, duursporten (hardlopen, schaatsen, fietsen etc.), allerlei solo-sporten (surfen, skiën, boarden, kanoën, skeeleren etc.)
Geel	Om de beurt spelen	Elkaar ruimte geven en ander waarnemen	Zwemmen, gymnastiek, atletiek, free-runnen, parcours, urban sports, mikken (golf, jeu de boules darts, boogschieten etc.)
Oranje	Samen delen spelen	Rekening houden met elkaar	Sportieve recreatie, tikspelen, afgooi, lummel-keeperspelen, racket-sporten, stoeispelen, judo, boksen, dans, theater
Groen	Samenwerk spelen	Samen plannen en uitvoeren	Groene samenwerkingsactiviteiten, acro-gym, sportklimmen, boot-camp, survivalsport
Rood	Tegen elkaar spelen	Presteren en respect tonen	Sportspelen (tennis, hockey, voetbal basketbal, handbal, volleybal etc.), prestatiesporten (solo, duo, meertal)

naliseert en baanperspectief biedt. Het werk blijft attractief, omdat Beweeg Wijs verdieping en uitdaging geeft, onder andere door de gedragskleuren van speelgedrag. Om hen te scholen in hun werkzaamheden, wordt steeds vaker de methode Beweeg Wijs succesvol geïmplementeerd in mbo opleidingen Sport en Bewegen, zoals momenteel in Amersfoort, Hilversum, Alkmaar, Doetinchem, Purmerend en Enschede. Ook hbo-instellingen implementeren specifieke skills van de methode en geven hun personeel scholingen. ■

Ik ben Robin ter Maat (28 jaar) Ik ben afgestudeerd op het Cios richting lobos, Leraar Ondersteuner Bewegingsonderwijs en Sport niveau 4. Ik ben nu vijf jaar werkzaam als combinatiefunctionaris/ speelpleinbegeleider voor Beweeg Wijs en werk gemiddeld 15 uur per week. Ik heb ook nog een andere werkgever. Veel activiteiten zijn niet in de opleiding voorbij gekomen, maar ik heb dit geleerd binnen de organisatie Beweeg Wijs. Het is erg prettig dat er gedurende een jaar diverse Beweeg Wijs trainingen voor werknemers zijn. Het leukste aan het werk vind ik het plezier dat anderen van mijn werk hebben. De vooruitgang van kinderen op met name sociaal-emotioneel gebied, vind ik erg fascinerend en motiverend.

Speelpleinbegeleider mbo niveau 3

- Basiskennis interventie Beweeg Wijs
- Speelbegeleiding geven op het plein
- Optimaliseren van een rijke speelomgeving
- Beheer materialen
- Junior coaches begeleiden en speel instructie geven
- Uitvoering geven aan spelthema's
- Kunnen differentiëren in speelaanbod
- Bijdrage leveren in PR, budget
- Bijdrage leveren in overleggen
- Samenwerken in een beweegteam
- Uitvoeren van afspraken binnen schoolteams

Beweegteamcoördinator mbo niveau 4

- Verdiepende kennis interventie Beweeg Wijs
- Rijke speelomgeving plannen en creëren
- Overleg met beweegteam en schoolteam
- Taken verdelen en bewaken
- Jaarplanning activiteiten en thema's
- PR en budget beheer
- Inzet en opleiding verzorgen van 'junior coaches'
- Begeleiden stagiaires en mbo-ers niveau 3 in een beweegteam
- Coachen van junior coaches, hulpouders, stagiaires en leerkrachten
- Bewust ontwikkeling kinderen stimuleren in de gedragskleuren

kernwoorden

mbo, speelgedrag,
Beweegwijs,
buurtsportcoach

Contact:

speelgedrag@gmail.com

Meester

mogen we kiezen?

In het kader van het topic 'Zet je vak op de kaart' wil ik je als docent LO graag een voorbeeld geven vanuit het speciaal onderwijs. In mijn 25-jarig dienstverband heb ik in alle afdelingen (leeftijd, niveau) van de school gewerkt, de laatste jaren voornamelijk in vmbo- en vso-praktijkgerichte groepen. Daar is het idee van keuzelessen/keuzeweek ontstaan.

TEKST EN FOTO'S JASPER LEUVERINK

Mijn naam is Jasper Leuverink en ik ben deze zomer 25 jaar in dienst van De Berkenschutse, een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs te Heeze, die van oudsher een nauwe samenwerking heeft met Kempenhaeghe: een expertisecentrum voor epileptologie, slaapgeneeskunde en neurocognitie. Op school zitten leerlingen tussen 4 en 20 jaar met een niveau van zeer moeilijk lerend tot en met havo/vwo. De Berkenschutse is een Cluster 3-school voor langdurig zieke kinderen (lzk). De Berkenschutse is gespecialiseerd in het lesgeven aan- en ambulant begeleiden van leerlingen:

- met epilepsie
- die langdurig ziek zijn: andere neurologische en somatische aandoeningen waardoor ze langdurig chronisch ziek zijn
- met autisme spectrum stoornis (ASS): bij leerlingen die op havo- of vwo-niveau functioneren.

Leerlijnen

Uitgangspunt in onze leerlijnen binnen het vmbo en vso is het Basisdocument bewegingsonderwijs en het Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw van het VO. Alle leerlingen binnen het vmbo en vso krijgen twee lessen lichamelijke oefening per week. Het jaarplan is zo ingericht dat gedurende drie weken één of twee leerlijnen aan bod komen. Bijvoorbeeld zes leerlijnlessen doelspelen of drie lessen stoeispelen (judo) in combinatie met drie lessen zwaaïen (turnen). De ervaring leert dat het thema voor bijna alle leerlingen aantrekkelijk blijft. Het houdt hun motivatie in stand, want ook al is een thema niet favoriet, het is te overzien. De vierde week is de keuzeweek. Daarmee wordt een blok op een uitnodigende manier afgesloten.

Keuzeweek

Tijdens de keuzeweek ligt het accent nadrukkelijk op het bewegen regelen, samenwerken, helpen, opruimen en spelregels. Daarnaast komen in deze keuzeweek ook vakoverstijgende doelen als jezelf presenteren, een keuze maken, opkomen voor jezelf, aardig zijn (sociaal gedrag) en taakaanpak, uitgestelde aandacht, hulp vragen, samenwerken (leren leren) aan bod. Zaken waarvoor in het speciaal onderwijs extra aandacht zeker nodig is.

Structuur

Onze leerlingen hebben veel baat bij een goede en heldere structuur in de keuzeweek. Een les tijdens de keuzeweek verloopt altijd volgens de volgende stappen:

- 1 spel kiezen
- 2 uitleggen
- 3 vragen stellen
- 4 materialen/teams
- 5 starten
- 6 opruimen.

Deze steekwoorden staan op het whiteboard. Als leerlingen deze werkwijze begrijpen kunnen we meestal twee keer per les deze cyclus doorlopen. Ieder steekwoord heeft zijn eigen inhoud.

- 1 Spel kiezen: iedere leerling komt aan de beurt. Sommige leerlingen willen graag voor de groep staan andere willen eerst een aantal keer zien hoe anderen het doen. De leerling is vrij in zijn keuze, ik bepaal de haalbaarheid.

Bovenbouw klassen hebben vaak al voor de les besproken wat ze willen doen en wie de spelleider zal zijn. Dit is dan wel telkens een andere leerling.

- 2 Uitleggen: probeer zo gestructureerd mogelijk het spel en jouw set regels uit te leggen. De klas is stil en luistert. Ik ben hier streng op! Zelf kies ik positie dichtbij naast, verder naast of tussen de leerlingen. Dit is afhankelijk van de mate van steun die de uitleggende leerling nodig heeft. Vaak zien leerlingen dit als een overbodige stap, "iedereen weet toch wel wat de regels van trefbal zijn!". Ik geef dan aan dat ik wel tien varianten ken, hoe weet ik nou welke het gaat worden?
- 3 Vragen stellen: als de uitleg klaar is mogen er vragen gesteld worden. Alleen als je eerst je vinger omhoog steekt en de spelleider je de beurt geeft. De klas mag niet op de vragensteller reageren.
- 4 Materialen/teams: afhankelijk van de spelkeuze worden teams gemaakt. De spelleider bepaalt hoe dat verloopt. Zelf de spelers opdelen, laten kiezen door aanvoerders, spelers 'weggeven' door aanvoerders of door loting (met speelkaarten). Deze varianten zijn in andere lessen aan bod gekomen. Als er materialen nodig zijn verdeelt de spelleider de taken. Je voert uit wat je opgedragen wordt.
- 5 Starten: iemand moet een startteken geven. Meestal is een scheidsrechter nodig. Dat kan de spelleider zelf zijn of een geblesseerde leerling die de rol van scheidsrechter krijgt. Bij bepaalde klassen kies ik ervoor om scheidsrechter te zijn. In de bovenbouw lukt het soms om zonder scheidsrechter te spelen. De klas is dan samen verantwoordelijk voor een fair spelverloop. In de bovenbouw laat ik leerlingen nadenken over aanpassingen van het spel. Wat zou je kunnen doen als het spel niet loopt, niet leeft of niet lukt. De steekwoorden daartoe zijn 'aanpassing van regels', 'aanpassing van materialen' (meer, minder, ander) en 'aanpassing van ruimte' (afmetingen, positie van materialen).
- 6 Opruimen: de spelleider verdeelt de taken. Je voert uit wat je opgedragen wordt.

Tijdens andere lessen kan ik vaak verwijzen naar wat leerlingen tijdens een keuzeweek leren. Dat na de keuzeweek een nieuw blok start is vanzelfsprekend en geeft duidelijkheid. Leerlingen ervaren het werken in blokken van drie weken gevolgd door een keuzeweek als prettig en voelen dat ze inspraak hebben in het lesprogramma. Dit bevordert de motivatie, betrokkenheid en samenwerking. 'Meester mogen we kiezen' is niet vrijblijvend, maar juist een meerwaarde in het leerproces van de leerlingen. ■

kernwoorden

speciaal onderwijs, keuzelessen, keuzeweek, stoornissen

Contact:

Jasper.leuverink@berkenschutse.nl

Zelfstandig ontdekken en leren tijdens spelen met tegengesteld belang ⁽³⁾

In het eerste artikel (*Lichamelijke Opvoeding* 4, 2016) is het basistikspel uitgelegd en is uitgewerkt hoe dit spel moeilijker gemaakt kan worden voor de lopers.

In het tweede artikel (*Lichamelijke Opvoeding* 5, 2016) is dieper ingegaan op de keuzeregels waarmee de tikkers het voor zichzelf moeilijker kunnen maken.

In dit derde artikel zullen voorbeelden gegeven worden van andere tikspelen en spelen met tegengesteld belang uit andere bewegingsthema's waar werken met keuzeregels en volgordestappen ook op toegepast kunnen worden.

TEKST BERRY VAN IERSEL EN MARTY VEEN

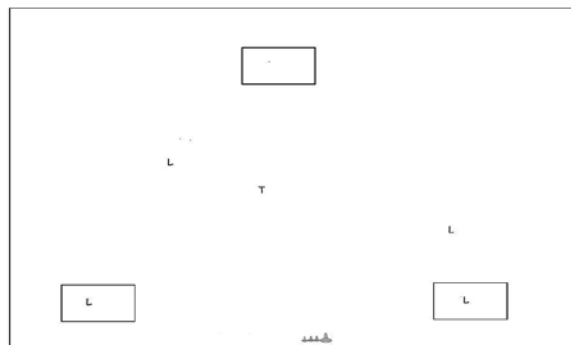
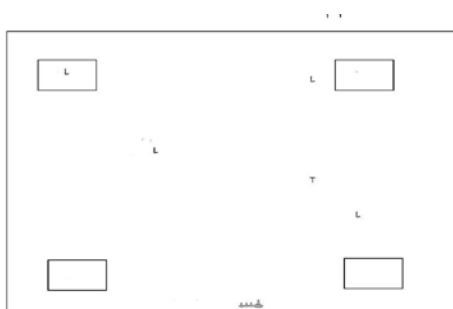
Volgordestappen en keuzeregels bij het bewegingsthema tikspelen

Ook bij andere tikspelen kunnen genoemde principes (artikel 'Zelfstandig ontdekken en leren tijdens spelen met tegengesteld belang (2)' *Lichamelijke Opvoeding* 5, 2016) toegepast worden om zelfstandig spelen en leren op te bouwen en toe te passen.

Daarvan wordt hier nog een ander voorbeeld gegeven waarbij niet gestart wordt vanuit het basistikspel maar vanuit een zogenaamd huizentikspel. Ook hier worden volgordestappen voor de lopers aangegeven. Verschillende keuzeregels voor de tikker zoals voor het basistikspel (zie *Lichamelijke Opvoeding* 5) werden genoemd kunnen hierbij ook toegepast worden.

- 1 Huizentikspel vier matten.
- 2 De lopers proberen zonder te worden getikt zoveel mogelijk matten af te lopen, de tikker probeert een loper te tikken als hij op weg is naar een andere mat.

- 3 Eerste vervolgstap lopers: huizentikspel drie matten, minder vrijplaatsen.
- 4 Tweede vervolgstap lopers: huizentikspel toren bouwen voor de lopers, meer risico onderweg. De tikker probeert de lopers tussen de matten te tikken, de lopers proberen ongetikt matten af te lopen kunnen onderweg een blok in een van de hoepels leggen en die stapelen.
- 5 Derde vervolgstap voor de lopers: 'rawhide', twee individuele vrijplaatsen, waar maar één kind in mag. De tikkers mogen om de beurt de lopers gaan tikken en kunnen hun tikbeurt aan elkaar overdragen door op de bank te gaan zitten. De lopers proberen ongetikt in het tikgebied te blijven en mogen tussen de pylon en de bank doorlopen, de tikker moet om de pylon heen.
- 6 Vierde vervolgstap voor de lopers: assistenten-tik, bedreigde vrijplaatsen. De lopers proberen de tikker zo lang mogelijk

Bewegings-thema	Keuzemogelijkheid voor	Voorbeelden van keuzeregels	Volgordestappen voor
Afgooi-spelen	Jager	Groote speelveld, raakvlak, van weinig naar veel afweren, meer-minder loopmogelijkheden, van meer naar minder schuilplaatsen, aantal lopers tegelijk, samenspelen	Lopers van wegliep naar overloop naar kriskras
Honkloop-spelen	Slagman-loper(s)	Groote veld, aantal brandplaatsen, van werpen naar makkelijk naar moeilijker slaan (uit de hand, opgeworpen bal), van langzame naar snellere ballen, van vrije naar voorgeschreven/gedwongen route en loop, wel niet met de bal lopen door veldpartij	Veldpartij van uitbranden, naar uittikken en branden naar alleen uittikken
Keeper-spelen	Keeper	Groote en aantal doelen, groote veld, snelheid van het speelvoorwerp, meer –minder samenspelen door de passeerders, aantal speelvoorwerpen	Passeerders verandering van hanteringswijze – van rollen, naar gooien (bal, frisbee), slaan, naar voetbal, hockey
Lummel-spelen	Lummel	Groote veld, snelheid en groote speelvoorwerp, aantal lummels, meer of minder beschermd balbezit, aantal richtingen van onder-schap – en passeerlijnen	Passeerders verandering van hanteringswijze (zie bij keeperspelen) en van groot overtal naar gelijke aantallen
Aangepaste sportspelen	Onderschepper(s)	Groote veld, groote en positie doel(en), snelheid speelvoorwerp, al of niet gebruik loopregels, twee of meer spelers nodig om te scoren	Passeerders verandering van hanteringswijze (zie bij keeperspelen) en van groot overtal naar gelijke aantallen
'Retourneren' met eenzijdig initiatief	Ontvanger	Groote veld, snelheid en groote speelvoorwerp, hoogte net/lijn, wijze van scoren (met - zonder stuit, evt. aantal keren stuiten), afmeting en gewicht racket, aantal ontvangers en/of passeerders	Passeerder – wegspeeler verandering van hanteringswijze gooien, slaan, tippen, schoppen

Literatuur:

M. van Berkel e.a. - Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs –Uitg. Jan Luitingfonds, 6^e gewijzigde druk 2011

T. Van den Berg e.a. - Bewegingsonderwijs in het speellokaal - Uitg. Publicatiefonds 't Web, 3^e gewijzigde druk 2012

M. van Berkel e.a. - Perspectieven op bewegen - Uitg. Publicatiefonds 't Web, 2^e druk 2007

Z. Swijtink - Tikspelen doe je zo - Uitg. Publicatiefonds 't Web, 2012

Projectgroep bewegingsonderwijs Amsterdam - Praktijksituaties bewegingsonderwijs basisschool - 4^e druk 1996

C. Hazelebach - Ontwerpregels voor het basistiksplel - Het Web nr. 2 1994

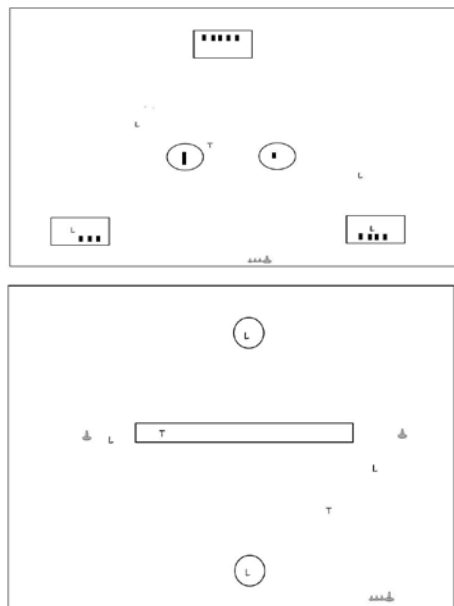
Marty Veen en Berry van Iersel zijn beiden opleidingsdocenten op de CALO Windesheim.

Marty Veen
m.veen@windesheim.nl

Berry van Iersel
wjj.van.iersel@windesheim.nl

Kernwoorden;

basistiksplel, keuzeregels en volgorde stappen, spelen met tegengesteld belang

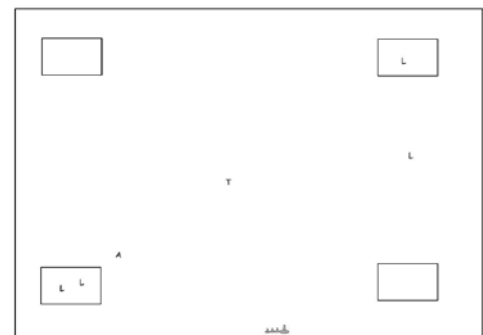
te ontwijken. Als de mat bezet wordt door de assistent van de tikker, dan vervalt de vrijplaats en kan de loper op de mat worden getikt door de tikker. De assistent heeft geen tikfunctie.

Andere spelen met tegengesteld belang

In het schema hierboven worden voorbeelden van andere bewegingsthema's, waarbinnen volgordestappen en keuzeregels toegepast kunnen worden gegeven.

Voorbeelden van concrete activiteiten die daar bij kunnen horen zijn in de literatuur waarnaar verwezen wordt te vinden.

Omdat bij andere bewegingsthema's in de leerlijn tikspelen (met lopers en tikkers) andere functies

en bewegingsproblemen naar voren komen, (jagers en lopers, slagman-lopers en velders, onderscheppers en passeerders en ontvangers en wegspeelers), verschillen keuzeregels en de volgordestappen ook van die bij tikspelen.

De indeling van de spelen is gebaseerd op de bewegingsthema's uit het Basisdocument voor PO. De zogenoemde 'terugslagspelen' (zoals lijnbal, badminton, tennis, volley, squash, tafeltennis) vallen in het Basisdocument voor PO onder leerlijn Jongleren met bewegingsthema's soleren en retourneren. De bewegingsthema's 'keeperspelen', 'lummelspelen' en 'aangepaste doelspelen' vallen hier binnen de leerlijn doelspelen.

Tot slot: in deze drie artikelen is het principe van de keuzeregels en volgordestappen om zelfstandig leren mogelijk te maken toegepast op activiteiten en thema's binnen het basisonderwijs. Voor activiteiten en bewegingsthema's die in het voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs aan bod komen, waarbij tegengesteld belang een rol speelt kan een vergelijkbare opzet en opbouw ontwikkeld worden. In de Basisdocumenten voor het voortgezet en het speciaal onderwijs zijn daarvoor concrete activiteiten te vinden. ■

Beweegdomein Stoeien, Treffen & Weerbaarheid

op ALO Eindhoven

We hebben de verschillende ALO's uitgenodigd in het praktijkkatern in dit blad hun visie te delen met de lezers. Fontys Hogeschool Eindhoven maakt van de gelegenheid gebruik en komt met een artikelenserie waarin verschillende beweegdomeinen aan de orde komen, ter verduidelijking van de visie en de uitwerking in de praktijk. Dit derde artikel is een vervolg op het inleidend artikel 'Het begint bij het bewegende kind' en het 'Beweegdomeinen Spel' dat in *Lichamelijke Opvoeding* 5, 2016 heeft gestaan (red.).

TEKST JENNIE POWWELS EN WYTSE DIJKSTRA

van beide als basis hebben. Deze activiteiten worden meestal ondergebracht binnen het beweegdomein Zelfverdediging, ook al hebben niet alle verschijningsvormen zelfverdediging als uitgangspunt. We zien binnen dit beweegdomein duwen, trekken en stoeien terug maar ook trappen en stoten op kussens, schooljudo en soms een afgeleide vorm van boksen of schermen.

Binnen de bewegingscultuur zijn deze vormen terug te zien binnen de van oorsprong traditionele vecht- en verdedigingssporten zoals judo, jiu jitsu, aikido, karate maar ook taekwondo, muay thai en kungfu. Daarnaast is er meer en meer een opkomst zichtbaar van nieuwere vormen als BJJ (Braziliaans jiu jitsu), MMA (mixed martial arts), als ook de zeer oude vechtkunst pankration. Deze laatste drie zijn met name onder de jeugd zeer populair vanwege het prestatieve en stoere karakter. Oudere mensen kiezen voornamelijk een meer traditionele vechtsport vanwege positieve psychosociale aspecten (Elling & Wisse, 2010).

Stoeien en treffen in onze bewegingscultuur

Succesvol deel kunnen nemen aan onze bewegingscultuur is een van de doelstellingen die we hebben binnen het vak lichamelijke opvoeding (Brouwer et al., 2011). Binnen deze bewegingscultuur zijn in toenemende mate activiteiten te herkennen die stoeien, treffen of een combinatie

▲
En dan echt judoën

◀
*Samen stoeien
op school is
best spannend*

Stoeien, Treffen & Weerbaarheid op ALO Eindhoven

Op ALO Eindhoven kennen we het beweegdomein Stoeien, Treffen & Weerbaarheid (STW). Dit domein kan opgedeeld worden in twee deelgebieden. Het meer aan de sport- en bewegingscultuur gerelateerde deelgebied stoeien en treffen. En het deelgebied puur gericht op zelfverdediging en weerbaarheid.

Het deelgebied stoeien en treffen kan binnen de sport- en bewegingscultuur uitmonden in verschillende verschijningsvormen zoals het meer traditionele judo, jiu-jitsu, aikido, karate, boksen, enerzijds of MMA, BJJ anderzijds. Binnen het onderwijs kan dit deelgebied naast stoeien en treffen ook valpreventie training bevatten.

Het deelgebied zelfverdediging en weerbaarheid bestaat uit zowel de fysieke als mentale zelfverdediging gebaseerd op het FIRST systeem (Dijkstra & van Beek, 2010), dat uitgaat van het natuurlijke

**Het deelgebied
stoeien en treffen
kan binnen de sport-
en bewegingscultuur
uitmonden in
verschillende
verschijningsvormen**

gedrag van de mens in stressvolle situaties. Dit deelgebied is met name gericht op het voorbereiden van de student op interpersoonlijke en communicatieve aspecten van het beroep docent en op situaties waarin hij/zij zelfverdediging nodig heeft. Items die daar centraal staan zijn onder andere het vroegtijdig herkennen, erkennen,

analyseren van, en interveniëren op verschillende soorten (ongewenst) gedrag, en inzicht verkrijgen in en leren omgaan met interculturele communicatieve conflicten. Maar ook analyseren van lichaamstaal in relatie tot fysieke conflicten, fysieke interventie en hulp bieden aan derden binnen onderwijs gerelateerde situaties. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen en de problematiek die we binnen het onderwijs tegen komen vormt dit deelgebied een essentieel onderdeel van het beweegdomein Stoeien, Treffen & Weerbaarheid (STW).

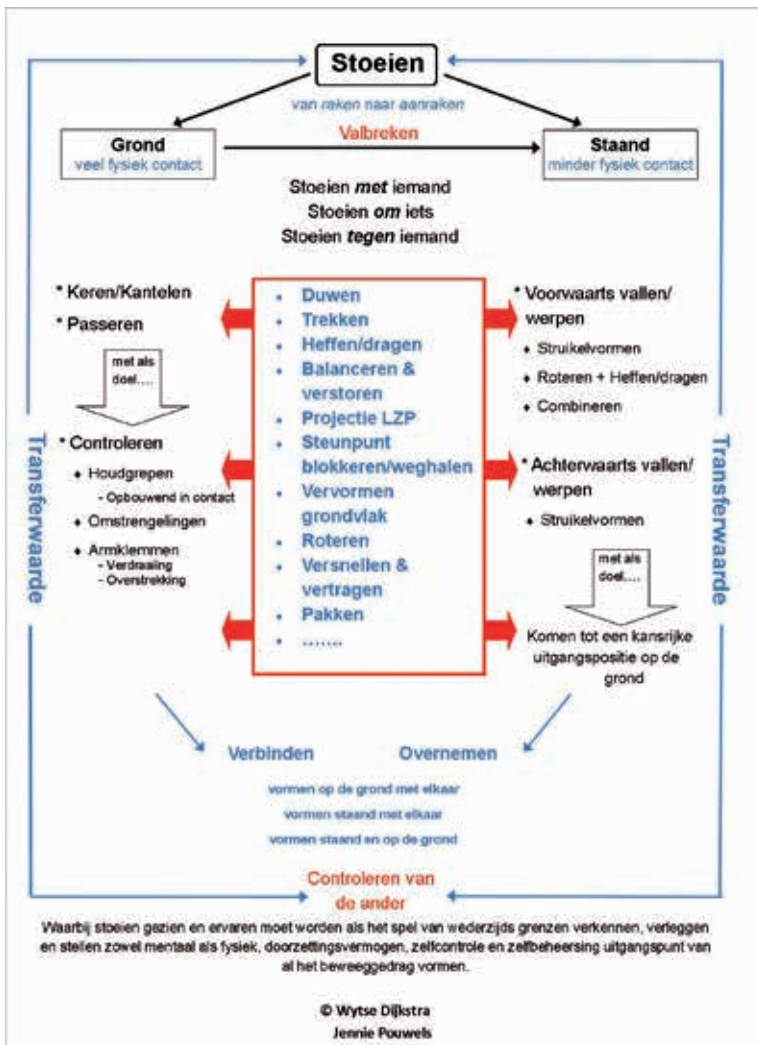
Veelheid aan verschijningsvormen

Als opleidingsinstituut heeft ALO Eindhoven de verantwoordelijkheid de studenten voldoende toe te rusten zodat ze in de rol van docent LO adequaat kunnen functioneren en de leerlingen kunnen voorbereiden op succesvolle deelname aan de sport- en bewegingscultuur. Zoals beschreven in het artikel 'Het begint bij het bewegende kind' (*Lichamelijke Opvoeding 5, 2016*) doen we dit middels het nastreven van een meervoudige deelnamebekwaamheid, waarbij het gaat om bewegingsbekwaamheid in de verschijningsvormen van de zelfverdediging, maar ook om pedagogische, vakdidactische en interpersoonlijke bekwaamheid. Daarnaast speelt zelfkennis en inzicht een grote rol, zeker binnen dit beweegdomein. Echter zijn de verschijningsvormen in dit beweegdomein in onze bewegingscultuur zo omvangrijk geworden dat bewegingsbekwaamheid binnen alle verschijningsvormen een moeilijke opdracht lijkt te zijn.

Overeenkomsten binnen controleren en raken

Binnen de verschillende verschijningsvormen bestaan een aantal fundamentele overeenkomsten. De vergelijkbare beweegproblemen en -uitdagingen en de daarmee gepaard gaande tactische uitdagingen zijn terug te voeren naar 'het controleren en voorkomen gecontroleerd te worden' en naar 'het raken en voorkomen geraakt te worden'. Deze twee beweeguitdagingen kunnen zich dan nog wel voordoen in verschillende situaties (bijvoorbeeld staand of op de grond; stoten of trappen) echter blijft de basis gelijk. Daarmee is de transferwaarde van het spelidee relatief hoog.

Wanneer de student deze uitgangspunten kan herkennen, een stoeispiel op die manier kan analyseren, het binnen verschillende situaties kan toepassen en kan aanleren, dan kan de student als aankomend docent adequaat didactisch handelen binnen de lessen LO. Wanneer de student daarbij de opbouw van het vallen vanuit natuurlijk gedrag in verschillende beweeg- en buiten-speel-situaties beheerst kan hij naast stoeien en treffen ook valpreventief handelen.

▲
figuur 1
STW stoeien

De student kan daarmee binnen het bewegingsonderwijs zorgen voor een uitnodigend programma dat aansluit bij de doelstellingen van het vak, de mogelijkheden van de leerlingen en de verschijningsvormen die in de bewegecultuur zichtbaar zijn.

Speluitdagingen stoeien

Zowel het deelgebied stoeien als het deelgebied treffen kent zijn eigen uitdaging. Ter illustratie wordt in *figuur 1 stoeien* het deelgebied stoeien verder uitgewerkt. Waarbij er vanuit dit deelgebied de nadruk gelegd kan worden op het vallen. Zowel vallen binnen het stoeispel als ook vallen vanuit valpreventie voor beweeg- en buiten-speelsituaties.

Leerdoelen

De speluitdagingen binnen het stoeien vormen het vertrekpunt van het onderwijs zoals dat op ALO Eindhoven wordt gegeven. Ze staan centraal bij het formuleren van leerdoelen voor een lessenreeks en maken het mogelijk om hierbij passend onderwijs te ontwerpen dat tevens aansluit bij de onderwijskundige uitgangspunten (zie artikel 'Het begint bij het bewegende kind' *Lichamelijke Opvoeding 5* (2016)) van ALO Eindhoven.

►
Vastpakken en
vastgepakt worden
is al heel normaal

Het ontwikkelen en ontplooiën van persoonlijk beweeggedrag van de student staat centraal. Maar in het onderwijs binnen dit beweegdo-main wordt ook expliciet aandacht besteed aan (persoons)vormende leerdoelen, zoals verkennen, stellen en verleggen van grenzen

Een leerdoel binnen de lessenreeks stoeien kan zijn:

De student kan in een stoeispelsituatie in de rol van aanvaller de ander werpen met een voorwaartse worp om vervolgens op de grond te komen tot een controle, waarbij zowel de fysieke als mentale grenzen van zichzelf en de ander in acht worden genomen.

Aan de hand van verschillende soorten worpen (denk aan heup/schouderworpen), diverse kanteltechnieken en afgestemd op de grenzen van zichzelf en de ander vrij te kiezen controletechnieken (houdgrepen, armklemmen, omstrengelingen) kan de student werken aan deze doelstelling.

Leerinhoud op maat

De leerinhoud moet aansluiten bij het niveau van onze studenten. Daarom zoeken we samen met de student naar zijn niveau op technisch, tactisch en sociaal-emotioneel gebied. Wanneer dit in kaart gebracht is gaan we op zoek naar aanpassingen waardoor de stoeispelsituatie voor de student uitdagend, maar succesvol is. Positieve leerervaringen spelen immers een cruciale rol in het onderwijs. De complexiteit van de activiteit wordt gezocht in de samenwerking met/tegen de ander (bijvoorbeeld man-vrouw, groot-klein, licht-zwaar, et cetera), als ook in de soort technieken (bijvoorbeeld beenhaak versus schouderworp, voorkeurszijde-niet voorkeurszijde, houdgrepen

Criterium	Uitstekend	Goed	Voldoende	Nog niet toereikend
Voorwaarts werpen (heup & schouderworpen)	Door de projectie van het LZP van de ander aan de voorzijde buiten het grondvlak te leggen haal ik de ander effectief uit balans	Door de projectie van het LZP van de ander aan de voorzijde buiten het grondvlak te leggen haal ik de ander effectief uit balans	Door de projectie van het LZP van de ander aan de voorzijde buiten het grondvlak te leggen haal ik de ander effectief uit balans	Het lukt mij nog niet om de projectie van het LZP van de ander aan de gewenste zijde buiten het grondvlak te leggen waardoor de balansverstoring ineffectief is
	Op het moment van indraaien komt mijn LZP onder het LZP van de ander	Op het moment van indraaien komt mijn LZP onder het LZP van de ander	Op het moment van indraaien komt mijn LZP onder het LZP van de ander	Het lukt mij nog niet om op het moment van indraaien mijn LZP onder het LZP van de ander te hebben
	Op het moment van afwerpen heb ik de controle over de ander en kan ik mijn eigen balans behouden	Op het moment van afwerpen heb ik de controle over de ander en kan ik mijn eigen balans behouden	Op het moment van afwerpen heb ik meestal de controle over de ander maar het lukt mij nog niet altijd om mijn eigen balans te behouden	Tijdens het afwerpen heb ik vaak nog niet de controle over de ander en kan ik mijn eigen balans meestal niet behouden
	Deze worpen kan ik in de context van het spel toepassen	Deze worpen kan ik in de context van het spel toepassen	Deze worpen kan ik in de context van het spel toepassen	Het lukt mij nog niet deze worpen in de context van het spel toe te passen, ik aak ze in een statische situatie
	Deze worpen kan ik maken zowel aan de voorkeurszijde als aan de niet-voorkeurszijde met verschillende partners	Deze worpen kan ik maken aan de voorkeurszijde met verschillende partners. Aan de niet-voorkeurszijde beheers ik dit met een of enkele partners	Deze worpen kan ik maken aan de voorkeurszijde met verschillende partners	Het lukt mij niet deze worpen te maken aan de voorkeurszijde met verschillende partners

Tabel 1

of ook armklemmen) en in de volledigheid van het stoeispel (enkel op de grond, staand of zowel staand als op de grond).

We streven er binnen dit beweegdomein naar dat studenten met verschillende speelpartners in verschillende situaties kunnen stoeien. Enerzijds om inzicht te krijgen in het perspectief van de ander en daarmee grenzen te respecteren en veilig binnen de persoonlijke grenzen te kunnen werken. Anderzijds om ervaring op te doen in het spelen met verschillende partners, wat de realiteit van de beroepspraktijk is.

Flubberwerpen

Om het leerdoel 'werpen in verschillende richtingen' te kunnen oefenen spelen we met studenten 'flubberwerpen'.

Anita Riemersma

Op de mat liggen flubbers in verschillende kleuren. Elke kleur staat voor een bepaalde categorie worp. Zo wordt er op de gele flubbers enkel voorwaarts geworpen en op de rode flubbers enkel in achterwaartse richting. In een later stadium voegen we blauwe en groene flubbers toe. Wanneer studenten een blauwe flubber tegen komen maken ze een combinatie van twee worpen, wanneer ze op een groene flubber terecht komen een overname.

► *Stoeien om materiaal als onderdeel van de leerlijn*

▲ *Stoeien op Fontys Sporthogeschool*

◀
Samen tot een
oplossing komen

Contact:

j.pouwels@fontys.nl

Foto's:

Waar niets is aangegeven: Jennie Pouwels is docent (STW) bij Fontys Sporthogeschool Eindhoven.

Wytse Dijkstra is docent STW bij Fontys Sporthogeschool Eindhoven en initiatiefnemer, onderzoeker en onderwijsontwikkelaar bij SAFE College.

Referenties

Dijkstra, W. & van, Beek. (2010). *FIRST scientifically explained*.

Brouwer, B., Aldershof, A., Bax, H., Berkel, M. van, Dokkum, G. van, Mulder, M.J., et al. (2011). *Human movement and sports in 2028: Een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding/ bewegingsonderwijs en sport op school*. Enschede, Nederland: SLO.

Elling, A. & Wisse, E. (2010). *Beloften van Vechtsport. Onderzoek in het kader van het programma "Tijd voor Vechtsport"*. Nieuwegein, Nederland: Arko Sports Media.

Kernwoorden:

Beweegdomein Stoeien, treffen & weerbaarheid (STW). Transfer stoeispeel en trefspelen, Controleren van een ander, Stoeien met iemand, stoeien om iets, stoeien tegen iemand

Bij aanvang kiest de student zijn eigen partner, om in een later stadium te variëren in partners waardoor studenten ervaren wat de invloed is van bijvoorbeeld gewicht, lengte en ervaring.

Instructiestrategie/ didactische werkvormen

Binnen de lessen vragen we studenten voortdurend naar eigen ervaring en stimuleren we exploratief (beweeg)gedrag. Leervragen als "wat is je positie ten opzichte van je partner en welke richting zou je nu uit kunnen bewegen?" of een werkvorm als "bevries deze situatie, kom samen tot een oplossing voor dit beweegprobleem en probeer het uit" worden veelvuldig gebruikt. Op deze manier zetten we studenten aan het denken, krijgen ze inzicht in beweegsituaties (beweegprincipes) in plaats van enkel het trucje (techniek) te leren, en vergroten we de gevoelens van autonomie van de student.

Evaluatieactiviteiten

Binnen dit beweegdomein zijn er lessenreeksen waaraan een formatieve beoordeling is gekoppeld. Deze evaluatieactiviteiten verschaft de student informatie waarmee hij zich verder kan voorbereiden op de summatieve beoordelingsmomenten. De student krijgt daarmee nog meer inzicht in zijn eigen leerproces en kan op die manier eigenaar blijven van zijn leerproces.

Wanneer het een lessenreeks betreft met een summatieve beoordeling dan heeft deze beoordeling betrekking op de voor die lessenreeks vastgestelde leerdoelen. Deze leerdoelen worden concreet gemaakt in een beoordelingsmodel/ rubric (zie tabel 1). Op deze wijze krijgt de student bij aanvang van de lessenreeks inzicht in

Binnen de lessen vragen we studenten voortdurend naar eigen ervaring en stimuleren we exploratief (beweeg)gedrag

de te behalen leerdoelen. Ook kan de student op elk gewenst moment gedurende de lessenreeks aan de hand van deze rubric zijn eigen leerproces monitoren als ook de medestudent van feedback voorzien.

Middels het verkrijgen van inzicht in en het uitvoeren van invloed op het eigen leertraject beogen we de betrokkenheid en zelfsturing van studenten te vergroten.

Voor concrete leerinhouden voor het onderwijs binnen het beweegdomein STW (zowel de deelgebieden treffen en stoeien als ook weerbaarheid) zijn bij- en nascholingstrajecten te volgen. ■

In het nieuws

We wisten via de media al dat 'zitten het nieuwe roken' is. Nu lezen we dat de 'jongere zich ziek zit' (Telegraaf, 11 juli). Hoe zal de gemiddelde school er over pakweg 25 jaar uitzien? Daar waar VO-scholen nu inmiddels allemaal rookvrij zijn en gezonde kantines in ontwikkeling zijn wordt er nagedacht over een actievere schooldag. De activerende didactiek die in de vorige eeuw haar opmars maakte, om het lerende vermogen van kinderen te stimuleren en actief mee te denken kan nu verder uitgebreid worden met het inzetten van activerende didactiek om actief mee te bewegen.

Wellicht hebben lesmethoden over een aantal jaren een extra icoontje in hun methode opgenomen waarmee het aantal minuten dat de leerlingen echt mee beweegt tijdens een les wordt gemeten. Wat is de rol van de LO docent hierbij? Denkt hij mee over de beweeg-activerende didactiek binnen de overige lessen op de school?

Wordt de LO docent naast rolmodel

voor de beweeg actieve schooldag ook adviseur over de inrichting van de schoolschoolomgeving?

De VO-scholen kunnen in ieder geval vast aan de slag met de grijze schoolpleinen die voor hun school liggen.

Helpdesk Thema van de maand

Voor hoeveel uur hebben we recht op het gebruik van een gymzaal of speellokaal?

Voor het reguliere basisonderwijs moet de inroostering van de gymzaal door de gemeente tenminste 1,5 klokuur (2 lessen van 45 minuten) per groep 3 t/m 8 zijn. Beschikt de school niet over een eigen speellokaal, dan wordt 3,75 klokuur (5 lessen van 45 minuten) per groep leerlingen jonger dan 6 jaar ingeroosterd.

Voor speciale scholen voor basisonderwijs en voor scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs moet de inroostering van de gymzaal 2.25 klokuur (3 lessen van 45 minuten) per groep leerlingen vanaf 6 jaar zijn. Beschikt de school niet over een eigen speellokaal, dan wordt 3,75 klokuur (5 lessen van 45 minuten) per groep leerlingen jonger dan 6 jaar ingeroosterd.

Voor het voortgezet onderwijs is enkel het lesrooster van belang voor het gebruik. Een lokale overheid kan andere normen hanteren, maar dit moet in het (plaatselijke) 'Op Overeenstemming Gericht Overleg' (OOGO) tussen gemeente en schoolbesturen zijn overeengekomen.

De normen staan in de lokale verordening onderwijshuisvesting. Goed om bij dergelijke huisvestingsvragen even de eigen lokale verordening onderwijshuisvesting erop na te slaan!

De week tegen pesten van 9 tot 23 september

Vanaf 1 augustus 2015 moet elke school een actief beleid voeren tegen pesten. In de week van 19 tot 23 september is de landelijke 'week tegen pesten'. Op de site www.weektegenpesten.com staat allerlei informatie over pesten op school. Een belangrijk thema dit jaar is de rol van de leerkracht. De invloed van een groepsleerkracht op een basisschool is natuurlijk veel groter dan een vakleerkracht bewegingsonderwijs die de kinderen maar twee uur in de week heeft. Op het voortgezet onderwijs ligt dat anders, dan hebben alle vakdocenten even veel invloed. De invloed van een leerkracht bewegingsonderwijs kan wel belangrijk zijn, omdat in de gymlessen er veel gelegenheid is om elkaar te pesten. Dat begint soms al in de kleedkamer, waar toezicht ontbreekt, en tijdens de lessen waar de kinderen voordringen, elkaar in de weg lopen, oneerlijk tellen tijdens een spel, iemand expres de bal niet overspelen tijdens een spel enz. Misschien hoort een beetje pesten wel bij een levendige gymles? Misschien is pesten wel de kern van elk sportspel, waarbij het er om gaat de tegenspelers het spelen onmogelijk te maken? Misschien is pesten wel de kern van onderwijs, waarbij de leerkracht alle kinderen iets verplicht te doen waar ze soms geen zin in hebben. Waar ligt de grens tussen spelen, plagen en pesten? Hierover gaat het artikel 'Vreedzaam pesten, spelen met een druppel medelijden', dat te vinden is op de website van de KVLO. De kern van de tekst is dat pesten bij het menselijk bestaan hoort en dat je het daarom niet kunt voorkomen. De school is de plek waar kinderen kunnen leren om vreedzaam te pesten. Vooral sportspelen vormen een pracht basis om kinderen te leren met tegenstrijdige belangen om te gaan. Lees het verhaal en reageer!

SG Were Di, een scholengemeenschap voor vmbo, havo en vwo in Valkenswaard, wil haar leerlingen niet alleen wiskunde, economie, Engels en natuurkunde bijbrengen. Ze wil hen ook enthousiast maken voor sport, bewegen en cultuur. Hoe doen ze dat?

TEKST HENK POLS

De missie is de leerlingen te helpen met hun zoektocht naar activiteiten die heel hun leven van belang kunnen zijn voor hun sportieve ambities, hun gezondheid en/of hun culturele en maatschappelijke vorming en die aansluiten bij hun belevingswereld en die tevens van toegevoegde waarde zijn voor hun totale ontwikkeling van jeugdige naar volwassene.

Het programma dat zes jaar geleden hiervoor ontwikkeld is (Were Di Academie voor Sport en Cultuur; WDASC) omvatte verschillende soorten cursussen. Lange cursussen van 23 lessen en korte cursussen van zes lessen

Veranderen

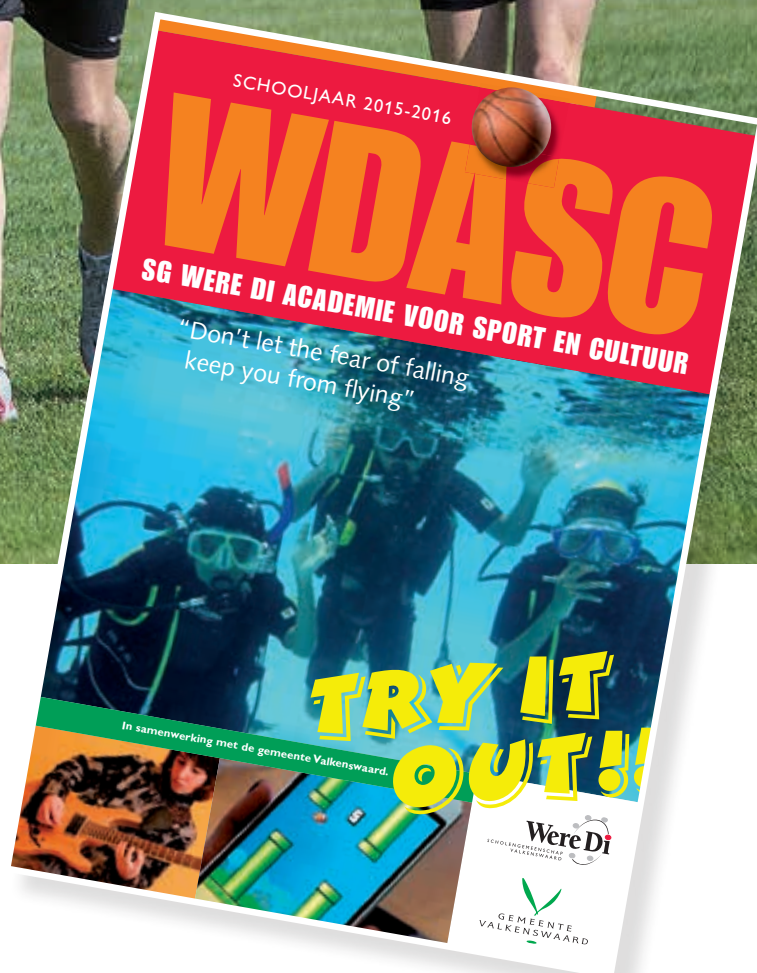
De opzet van het programma gaan we komend schooljaar veranderen. We proberen zo meer de nadruk te leggen op de kennismakingsfunctie van de aangeboden cursussen op sportief en cultureel gebied waarbij de leerlingen op zoek kunnen gaan naar activiteiten die aansluiten bij hun talenten, ambities en/of interesses. Zo ook een heleboel activiteiten op het gebied van sport en cultuur die je in de reguliere lessen niet kunt aanbieden, maar die toch belangrijk kunnen zijn in de zoektocht van iedere jeugdige. Indien ze dat ontdekt hebben ligt de weg

open naar de sportvereniging, de commerciële aanbieder, de muziekschool of een vereniging/club op cultureel gebied in het Valkenswaardse. Die zoektocht kan ieder jaar bestaan uit het deelnemen aan één tot maximaal vier cursussen en dat vier, vijf of zes jaar lang. Gezien de kennismakingsfunctie worden de cursussen komend schooljaar aangeboden in vier blokken van 6 lessen. De vierde periode valt in de “mooi weer periode” (hopelijk) zodat we daar watersporten en andere outdoor activiteiten kunnen aanbieden. Na ieder periode hebben we een reserve dag voor onvoorziene omstandigheden (denk aan docent/trainer ziek, heel slecht weer, zaal toch onvoorzien bezet, etc.). De hele maand september staat in het teken van promotie en inschrijving, zoals banner voor de school, promotie in de klassen via sportleraar en mentor d.m.v. filmpje en brochure,

promofilmpje in hal sportgebouw, toespraakje, film vertonen en brochure uitdelen op alle ouderavonden, persbericht.

De cursussen vinden plaats op dinsdagmiddag (WDASC) tussen 15.15 en 17.30 uur. Aanvangs- en eindtijd zijn mede afhankelijk van fietstijd

naar betreffende activiteit en de duur van de activiteit (één uur of anderhalf uur)

Activiteiten

SG Were Di biedt verschillende sport- en cultuurs cursussen tegen aantrekkelijke tarieven (variërend van 24-60 Euro, afhankelijk van de te maken kosten) aan door convenanten te sluiten met individuele partners, commerciële aanbieders en sportverenigingen. Het lesaanbod bestaat onder meer uit waterskiën, wakeboarden, golf, snowboarden, squash, rap, fashion, Japanse taal & cultuur, zangles, gitaarles, basketbal, free running, outdoor sport, drama, trampolinespringen, tennis, dance en fotografie.

De Were Di Junior Academie voor Sport en Cultuur

Twee jaar geleden zijn we in samenwerking met de gemeente Valkenswaard en alle plaatselijke basisscholen begonnen met de JUNIOR Academie.

http://www.valkenswaard.nl/sport/junior-academie-sport-cultuur_42489/

De JUNIOR Academie is bedoeld voor leerlingen van groep zeven en acht van de basisscholen en biedt cursussen aan op donderdagmiddag van 16.00 tot 17.00 uur op SG Were Di. Deze leerlingen maken zo al kennis met de infrastructuur van de school en de "grote" leerlingen die daar rondlopen.

We proberen zo de overgang van PO naar VO voor deze leerlingen wat soepeler en makkelijker te laten verlopen en doen op deze manier ook aan "klantenbinding" voor onze doelgroep.

Partijen

- SG Were Di: ureninzet van één coördinator en het ter beschikking stellen van accommodatie (menskracht, middelen).
- Individuele partners: trainers en docenten op sportief en cultureel gebied. Zij maken gebruik van de accommodatie van de school.

- Commerciële partijen en sportverenigingen: o.a. de lokale waterskibaan, het tenniscentrum, de golfbaan en het skicentrum. Zij worden betaald per leerling die deelneemt. Als een leerling via SG Were Di sport, kost het hem of haar aanzienlijk minder dan de reguliere prijs (middelen, munten, menskracht).

Voor de commerciële sportaanbieders en de sport- en culturele verenigingen is het goede pr en de aanbieder komt op een makkelijke manier in aanraking met een nieuwe doelgroep: de leden van de toekomst.

Resultaat en succesfactoren

Afgelopen jaren heeft 15%-20% van de leerlingen van SG Were Di deelgenomen aan het aanbod. Een bijkomstig resultaat is de samenwerking met verschillende lokale aanbieders, van de golfbaan en het tenniscentrum tot het gemeentelijk cultureel centrum. Om tot deze successen te komen is het belangrijk dat je aan het begin van het jaar het aanbod promoot. Dit kan bijvoorbeeld via een Sportmarkt waar de aanbieders zich presenteren, een promotiefilmpje of een flyer. Neem een prijs op in de folder die 5-10% hoger ligt dan je met de externe partij overeen bent gekomen. Je kunt dit geld besteden aan nieuw promotiemateriaal. Verder krijgen leerlingen graag les van experts, buiten de omgeving van de school. Ook een grote diversiteit aan activiteiten maakt het aanbod voor leerlingen aantrekkelijk. Door zowel op sport als cultuur in te zetten, vergroot je de kans op draagvlak onder de docenten, directie en ouders.

Learnings

- Zonder draagvlak van de directie om het roostertechnisch geregeld te krijgen kun je er beter niet mee beginnen.
- Zie sport (en cultuur) als doel en benadruk dat het vooral leuk en uitdagend is. Leerlingen gaan voetballen omdat ze het leuk vinden, niet omdat het gezond is.
- Zorg dat de sportaanbieders met wie je werkt op niet meer dan 15 minuten fietsen van de school vandaan liggen.
- Maak duidelijke afspraken over wie verantwoordelijk is voor wat. Regel de aansprakelijkheid tijdig. Als je met de verzekeraar van de school overeenkomt dat het om een schoolactiviteit gaat, dan zijn de leerlingen zowel op de heenreis, tijdens de activiteit als op de terugweg verzekerd.

Meer weten? Neem contact op met Henk Pols, coördinator van de SG Were Di Academie voor Sport en Cultuur. ■

kernwoorden:

sport en cultuur,
samenwerken, cursussen,
diversiteit

Henk Pols is sinds 1978
docent Lichamelijke
Opvoeding te Valkenswaard.
Eerst op het Hertog
Jancollege. Na een fusie
in 1998 is deze school
opgegaan in SG Were Di.

Contact:

h.pols@sgweredi.nl

Koningsspelen Leiden door en voor het onderwijs

Het hbo, mbo en VO aan de slag voor het PO

Op 26 april 2013 zijn de Koningsspelen voor het eerst georganiseerd in het kader van de inhuldiging van Koning Willem-Alexander. Het doel van de spelen vanuit de landelijke organisatie is om te laten zien dat samen goed ontbijten en actief bewegen belangrijk en vooral heel leuk is.

TEKST PAUL VAN ARK **FOTO'S** HIELCO KUIPERS

Rondom de inhuldiging van Koning Willem-Alexander was er veel media-aandacht voor de eerste Koningsspelen. In de korte periode tussen aankondiging van de spelen en de dag van de inhuldiging zelf werd er van de scholen 'verwacht' dat ze de organisatie van de spelen op zich namen. Het was uiteraard erg kort dag en lastig voor veel basisscholen om midden in het schooljaar plotseling een extra sportdag te organiseren, inclusief het reserveren/bespreken van de benodigde accommodatie. Hierdoor werd dit initiatief niet door elke school goed ontvangen. Door deze manier zijn de Koningsspelen mogelijk een extra belasting voor de scholen geworden.

Stichting in Leiden

Een groep bevlogen mensen met een groot sporthart uit Leiden zag in dat, als de Koningsspelen een extra belasting voor de scholen waren, dat dit weleens ten koste zou kunnen gaan van de 'reguliere' sportdagen. Om dit te voorkomen is de stichting 'Koningsspelen Leiden' in het leven geroepen. Deze stichting (vanaf 2016) heeft als doel om de Koningsspelen in te zetten als extra

Hoe zien de Koningsspelen eruit?

De school is opgedeeld in vier groepen. Namelijk de groepen 1/2, 3/4, 5/6 en 7/8. Per groep is er een apart draaiboek. De kleuters hebben hun sportdag op het schoolplein, de andere groepen op een half sportveld per groep. De kinderen hebben een interne sportdag. We husselen de leerlingen van de scholen dus niet door elkaar. De geografische ligging van de school en de praktische invulling (soms draaien twee kleine scholen in een doordraaischema om elkaar heen) bepalen op welk sportveld een sportdag wordt aangeboden. De kleuters hebben een sport- en speldag op het schoolplein. In twaalf groepjes gaan de leerlingen aan de slag. Denk hierbij aan mikken, gooien, vangen, rennen etc. De groepen 3/4 hebben veertien groepjes die sportspelletjes gaan doen, denk hierbij aan skippyballen, super fling it, speerwerpen etc. Tot slot hebben de groepen 5/6 en 7/8 een teamsportdag bestaande uit 7 (aangepaste) sportspelen. Ze spelen in teams tegen elkaar, denk hierbij aan knotshockey, cricketbal, chaosdoelspel etc. We hebben ervoor gekozen om alle materialen aan te schaffen en ook zoveel mogelijk 'nieuwe' en uitdagende materialen en spelletjes te kopen. Uiteraard was er wel een budget (sponsors) waar we niet overheen konden gaan.

Om te zorgen dat de teams goed uit elkaar worden gehouden, en de kinderen en begeleiding weten bij welk groepje ze horen, krijgt ieder groepje een eigen kleur shirt. Dit zorgt voor overzicht en structuur op alle velden. Er zijn dus veertien verschillende kleuren shirts. Hierop staan alle sponsors, door wie het betaalbaar blijft.

bewegemoment voor alle kinderen uit het primair onderwijs in de gemeente Leiden, zonder grote taakbelasting en kosten voor de scholen. De leden van deze stichting zijn met name (oud) vakleerkrachten bewegingsonderwijs. Om de doelen van de stichting te realiseren zijn we allereerst met de gemeente in gesprek gegaan om alle sportvelden van Leiden te kunnen 'huren'. De gemeente omarmt ons initiatief en de velden kunnen we middels een subsidie huren. Op deze manier zijn er geen kosten voor de school in de vorm van veldhuur. Daarnaast zorgen we ervoor dat er materiaal aanwezig is op locatie. Ook voor materiaalhuur hoeft de school geen geld uit te geven. Naast kosten is er ook de factor tijd (belasting van het organiseren). Een sportdag voorbereiden kost tijd, denk alleen al aan spelletjes bedenken, EHBO regelen, materiaal huren en op de goede plek krijgen, organisatie begeleiding, klaarzetten en opruimen van de materialen etc. Ook al deze taken heeft de stichting Koningsspelen op zich genomen. Per school worden er vier draaiboeken aangeleverd, het Rode Kruis is op elk sportpark aanwezig en de begeleiding wordt verzorgd door studenten van de Hogeschool Leiden (Pabo), ROC Leiden/ID College en bijna alle middelbare scholen uit Leiden.

Taken en verantwoordelijkheden van de scholen

Het is uiteraard zo dat alles wat onder schooltijd gebeurt onder de verantwoordelijkheid van de school blijft vallen. De school heeft als taak dat ze het draaiboek controleren, op de dag zelf actief de kinderen volgen en waar nodig ingrijpen. Ook is de school verantwoordelijk voor de communicatie naar de ouders toe. Alle andere taken worden door de Koningsspelen Leiden uit handen genomen. Al eerder is aangegeven hoe we aan ruim 1000 helpende handjes voor de begeleiding van de ruim 9000 leerlingen komen. De begeleiding moet echter ook aangestuurd worden. Daarom is het concept door en voor onderwijs bedacht. Tweede- en derdejaars studenten van de Pabo Sportklas Leiden leggen de draaiboeken uit en sturen groepen studenten van het ROC/ID-college Leiden en de Pabo Leiden aan voor de uitvoering van de sportdag. Ook vo-leerlingen van sportklassen krijgen het draaiboek van de docent bewegingsonderwijs

uitgelegd. Zo kunnen de VO-leerlingen en studenten de groepjes kinderen begeleiden. Dit betekent ook dat de studenten alle materialen klaarzetten, de dag begeleiden/scheidsrechter zijn en aan het einde alles weer opruimen en netjes achterlaten. Belangrijk voor de continuïteit van de Koningsspelen is het draagvlak bij de opleidingen (VO-scholen) die helpende handen leveren. Juist voor het draagvlak is het belangrijk dat de opleidingen die met kinderen en/of bewegen aan de slag zijn, inclusief de sportklassen in het VO, de studenten/leerlingen die ze leveren ook begeleiden. Dit alles past tevens bij alle opleidingen in hun curriculum. Op deze manier snijdt het mes aan twee kanten en is het niet alleen een leuke, maar ook een leerzame dag.

Sponsors

Tot slot hebben we naast onze partners (o.a. de onderwijsinstellingen, de gemeente Leiden, PRIMA Events, Fonds 1818) ook sponsors nodig zodat o.a. de 9000 shirtjes en materialen gekocht kunnen worden, de materialen vervoerd en EHBO bedankt kunnen worden. De sponsors komen op het shirt van de Koningsspelen te staan, dat alle leerlingen krijgen. Daarnaast worden ze genoemd in nieuwsbrieven en op de website van de Koningsspelen Leiden (www.koningsspelenleiden.nl). Zowel de financiële bijdrage van de sponsors als de bijdrage van de partners zijn cruciaal voor de opzet van de stichting Koningsspelen.

Afsluitend

Wat in 2013 begon na de eerste Koningsspelen als een opzetje van drie vakleerkrachten bewegingsonderwijs (Matthijs Feenstra, Hans Kallenberg en Paul van Ark) op de achterkant van een verfrommeld blaadje is na velen uren, mede door het aanspreken en aansturen van een groot sport- en onderwijsnetwerk, uitgegroeid tot een grote en goedlopende sportdag waarbij steeds meer partners aanhaken. ■

kernwoorden

Koningsspelen, gemeente, Pabo, Roc, VO

Contact:

ark.van.p@hsleiden.nl

Het belang van de traditionele vakkenstructuur

De vakkenstructuur die nu in het onderwijs aanwezig is staat ter discussie. Er wordt in het advies *Onderwijs2032* een pleidooi gehouden voor meer samenhang tussen vakgebieden. In onderstaand artikel wordt een pleidooi gehouden voor een andere benadering van de vakgebieden, waarin vanuit de leerinhouden van een vak een verbinding wordt gemaakt met het belang van persoonlijke ontwikkeling en sociale ontwikkeling. Dit wordt een 'pedagogische vakdidactiek' genoemd.

TEKST CHRIS HAZELEBACH

Onderwijs2032

Begin oktober wordt op alle scholen in Nederland een gesprek georganiseerd over het advies *Onderwijs2032*. De inhoud van dit advies en de reactie van de KVLO heb je kunnen lezen in *Lichamelijke Opvoeding* 5 in de uitneembare middenpagina's. De KVLO maakt zich zorgen over de positie van het vak LO in dit advies. Maar ook andere vakdocenten op de scholen vragen zich af wat de plek van het vak wordt in het toekomstige onderwijs. Het advies *Onderwijs2032* pleit voor meer samenhangend onderwijs en daarvoor moet de traditionele indeling in afzonderlijke vakken worden doorbroken (zie eindadvies pag. 27). Taal (Nederlands en Engels), Rekenen/wiskunde, digitale geletterdheid, burgerschap en vakoverstijgende vaardigheden worden samen met de drie kennisdomeinen Mens & Maatschappij, Natuur & Technologie en Taal & Cultuur genoemd als de kern van het curriculum dat voor iedereen verplicht is.

De inhoud van deze kennisdomeinen verwijst naar traditionele vakken, maar het advies van de commissie stuurt liever op themagericht onderwijs. Het is lastig in te schatten welke plek de huidige vakken in de toekomst krijgen. Het uitgangspunt van deze tekst is dat het onderwijs aan kinderen van 4-18 jaar gebaat is bij een gedeeltelijk behoud van de vakkenstructuur naast de nieuwe domeinenstructuur.

Vakken en vakgebieden

De traditionele taak van het onderwijs is kinderen voor te bereiden op een verantwoorde deelname aan de samenleving. Daarvoor

moeten ze bepaalde competenties leren zoals lezen en rekenen. Zonder bepaalde competenties ben je niet goed genoeg om zelfstandig te functioneren in de maatschappij. Het onderwijs kent vele vakken en vakgebieden: geschiedenis, aardrijkskunde, biologie, scheikunde, natuurkunde, vreemde talen, muziek, wereldoriëntatie, beeldende vorming, enz. Het voordeel van een vak(gebied) is dat competenties op een efficiënte wijze aan groepen kinderen zijn over te dragen. De vakken staan aan de basis van het leren. Ze laten kinderen op een eenvoudige wijze kennismaken met wat er in de samenleving te doen is. Een goede vakdidactiek zorgt ervoor dat elk kind op maat een klein deel van de wereld leert te (be)grijpen. De eerste stappen van het leren worden *bewegend, bouwend, beeldend, pratend, zingend* enz. gemaakt. Deze fundamentele handelingen zijn uitgedroefd

Het is lastig in te schatten welke plek de huidige vakken in de toekomst krijgen

tot cultuurgebieden zoals: sport, architectuur, kunst, taal, muziek enz. Het is een belangrijke taak van elk vak of vakgebied om kinderen te introduceren in een cultuurgebied door ze fundamentele competenties te leren. Deze competenties zijn door slimme kinderen ook te leren zonder onderwijs, door direct te functioneren in die samenleving, maar voor een grote groep kinderen is die samenleving te complex en is een vakdidactische context essentieel om

▲ Lekker trefballen

tot leren te komen. Een belangrijk onderdeel van de vakdidactiek zijn de methoden. Veel methodieken zijn vooral gericht op de kerndoelen die voorschrijven wat de kinderen binnen het vakgebied (bijvoorbeeld talen) moeten leren. Het gevaar bestaat dat alleen de exameneisen richting geven aan het leerproces van de kinderen en dat daardoor de methodiek te weinig aansluit bij de mogelijkheden en wensen van de kinderen. De methoden houden tegenwoordig wel meer rekening met de verschillende leermogelijkheden van kinderen. Door niveaudifferentiatie krijgt de leerling meer kans om op zijn eigen niveau te leren. Het leren in een vakgebied kan daardoor een eenzaam avontuur worden: de leerling achter zijn eigen iPad met zijn eigen leertaken. Deze versmalling van het vakgebied past niet bij wat de meeste vakdocenten zien als de kracht van hun vakonderwijs. Vakonderwijs wil meer zijn dan het individueel aanleren van kale competenties. De Basisdocumenten zijn voorbeelden van hoe dat vorm kan krijgen zonder die versmalling. De drie doelgebieden van goed vakonderwijs; pedagogische vakdidactiek

Biesta beschrijft in zijn boek *Het prachtige risico van onderwijs* dat goed onderwijs te maken heeft met drie verschillende doelgebieden: kwalificering, subjectivering en socialisering.

Kwalificering

De kern van de methode is gericht op het doelgebied kwalificering, het aanleren van competenties. Er is in veel methoden weinig aandacht voor het doelgebied socialisering, het

leren samenwerken in een maatschappelijke context en het doelgebied subjectivering, leren betekenis verlenen in een persoonlijke context. Het gevolg hiervan is dat veel kinderen het nut van de verplichte vakgebieden niet voldoende onderkennen en minder gemotiveerd zijn om er aan deel te nemen. Ook maatschappelijke organisaties missen de verbinding met de samenleving en pleiten daarom voor een ander soort onderwijs. Waarschijnlijk is dit de reden geweest waarom de commissie *Onderwijs2032* kiest voor het doorbreken van de vakkenstructuur en pleit voor de algemene domeingebieden. De kunst voor de traditionele vakgebieden is om duidelijk te maken dat in het vakgebied ruimte is voor de twee doelgebieden; subjectivering en socialisering. Daarom hieronder een poging voor een pedagogische vakdidactiek.

Pedagogische vakdidactiek

De inhoud van het vakgebied wordt in eerste instantie bepaald door kwalificerende eindtermen. Daar worden de leerling en de leerkracht door de overheid op afgerekend.

Als de inhoud van het vak wordt beperkt tot kwalificerende leerdoelen zoals: het kennen van de Duitse naamvallen, het maken van de koprol, het herkennen van historische jaartallen, dan is het lastig om het belang van het vakgebied te begrijpen. Het belang zit niet in het kennen of kunnen van details, maar in het

Ook maatschappelijke organisaties missen de verbinding met de samenleving en pleiten daarom voor een ander soort onderwijs

geïnteresseerd raken in een culturele realiteit. Deze interesse start met het kunnen en kennen van kleine details: bijvoorbeeld het kunnen zeggen van een Duits woordje, het rollen over de grond, weten wanneer je geboren bent. Deze betrokkenheid bij wat er in de wereld te verkennen valt is de start van het leren. Goed vakonderwijs geeft elk kind de ruimte om zijn persoonlijke interesse binnen dit vakgebied verder te ontwikkelen. Een kind heeft een innerlijke basisbehoefte (autonomie) om iets van zichzelf toe te voegen aan dat wat die aan het doen is. Deze persoonlijke initiatieven kunnen leiden tot nieuwe inzichten en vervolgen in het vakgebied. Pedagogische vakdidactiek vraagt niet alleen om differentiatie met betrekking tot competenties, maar ook om differentie met betrekking tot individuele belangstelling en ambities.

Hans Dijkhoff

▲ *Uitvoering maakt
niet uit*

Voorbeeld:

Kinderen hebben verschillende motieven om aan de gymles mee te doen. Bijvoorbeeld; lekker bewegen, beter worden in een bepaalde sport, gezellig samenzijn met klasgenoten, gezond worden, wedstrijden winnen, een goed cijfer willen halen voor het rapport enz. Voor de geschiedenisles kunnen een aantal motieven hetzelfde zijn, zoals het halen van een goed cijfer, of de omgang met klasgenoten, maar er zijn dan ook specifieke motieven, zoals historische kennis vergaren, meer weten over een bepaalde tijd, interesse in politieke ontwikkelingen, of het ontstaan van de prehistorie.

Socialisering en subjectivering

De verschillen tussen de kinderen kunnen zo groot worden dat er weinig verbinding in een groep ontstaat. Daarom is het derde doelgebied van onderwijs essentieel: namelijk socialisering. Hoe kan het vakgebied kinderen leren om met diversiteit om te gaan? Juist de verschillende manieren waarop kinderen betrokken zijn bij de leerinhoud van het vak, zorgt ervoor dat elk kind nieuwsgierig raakt in wat andere leerlingen belangrijk vinden. Deze gedifferentieerde wereld wordt niet alleen aangeboden door de leerkracht, maar ontstaat door het leren van de kinderen zelf. Een pedagogische vakdidactiek maakt inhoudelijk gebruik van de verschillen tussen kinderen en weet die verschillen te binden. Die verbinding in diversiteit wordt in de samenleving zichtbaar in bijvoorbeeld de verschillende taal-, muziek-, sport-, geld- en

ecoculturen. De vakdocent moet in staat zijn de essentie van het vak te verbinden met deze culturen waar de leerlingen al onderdeel vanuit maken. Het de taak van het onderwijs is de kinderen te introduceren in de essentie van de verschillende vakgebieden en culturen (Bildung) in de hoop dat een aantal kinderen door wil studeren in een bepaalde richting. De kinderen die een vak niet als examenvak kiezen hebben in ieder geval kennis gemaakt met een deel van ons cultureel erfgoed (muziek, taal, sport, geschiedenis enz.) dat ze mogelijk later in hun leven nog wel tegen kunnen komen.

Vakkenstructuur en domeinenstructuur kunnen samengaan

De start van veel leerprocessen van kinderen is gebaat bij een vakkenstructuur, waarbij de leerproblematiek overzichtelijk aangeboden en uitgebouwd kan worden. De geleerde competenties krijgen echter meer waarde als ze ook in andere contexten gebruikt worden. Daarom is het van belang om het onderwijs ook in kennisdomeinen aan te bieden. Bij domeingericht onderwijs staat niet een bepaalde vak-inhoud centraal, maar een maatschappelijk of persoonlijk onderwerp. Zo'n onderwerp kan vanuit verschillende perspectieven benaderd worden en dat vraagt om een vakken doorbrekende

**Een pedagogische
vakdidactiek maakt
inhoudelijk gebruik van
de verschillen tussen
kinderen en weet die
verschillen te binden**

benadering. Domeinstructuur past bij de complexe samenleving waar perspectiefwisselingen van belang zijn. Daarom zullen de vakken- en domeinstructuur beide deel uit moeten maken van het onderwijsaanbod. De vraag is in welke mate moet de vakkenstructuur blijven bestaan en in welke mate de domeinstructuur? Voor welk vak? Voor welke leeftijd? Voor welke opleiding? Vragen die in de ontwerpfasen van *Onderwijs2032* verder beantwoord moeten worden, maar dat is beter mogelijk als in de verdiepfase wel duidelijker is vastgelegd dat de vakkenstructuur niet alleen doorbroken maar ook behouden moet worden. ■

kernwoorden:

vakkenstructuur,
vakgebied, onderwijs 2032,
pedagogische vakdidactiek

Contact:

Chris.hazelebach@kvlo.nl

Afscheid van een voorzitter

Woensdag 15 juli 2016, het is buiten druilerig. Weer dat past bij mijn gemoedsgesteldheid. Hoe dat komt? Ik ben onderweg naar een vergadering van het Jan Luiting Fonds, het publicatiefonds van de KVLO, die vandaag voor de laatste keer onder de leiding staat van Wim de Heer. Voor mij betekent dit het einde van een lange periode van fijne samenwerking.

TEKST EN FOTO MARIANNE VAN BUSSEL-SCHIPPERS

Achttien jaar mocht het Jan Luiting Fonds profiteren van zijn voorzitterschap. In 1998 was zijn voorganger, Anneke le Coultre-Foest er als de kippen bij toen zij (als oud vicevoorzitter van de NOC) via via hoorde dat Wim de Heer zou stoppen als directeur van NOC*NSF. Eén telefoontje was voldoende om hem over te halen het voorzitterschap van het JLF van haar over te nemen. Hij kende het Fonds, want in 1969 was zijn boek 'Jeugdsport in Nederland' daar uitgegeven. Niemand kon toen bevroeden dat hij voor of gedurende zo'n indrukwekkende periode het voorzitterschap zou bekleden. En wat voor een voorzitterschap! Altijd de rust zelve, leidt hij de immer maar twee uur durende vergaderingen vriendelijk en zakelijk door de agenda. Onder zijn leiding krijgt het Fonds een boost. In 68 jaar, van 1930 tot 1998 waren er 53 titels uitgegeven, in de daarop volgende

Niemand kon toen bevroeden dat hij zo'n indrukwekkende periode het voorzitterschap zou bekleden

18 jaar komen er, met de drie titels die voor dit jaar op stapel staan, 50 nieuwe uitgaven bij! Daarnaast weet Wim bij ledenvergaderingen van de KVLO, of presentaties van nieuwe boeken kernachtig het werk van het Jan Luiting

Fonds te verwoorden en is daarnaast steeds bereid het JLF te vertegenwoordigen bij vrolijke, verdrietige en belangrijke gelegenheden. De pr is bij hem in goede handen.

Vandaag dan de laatste vergadering, waarna we Wim de Heer tijdens een dinertje bedanken en uitluiden, met o.a. een speech van Coby de Koning, onze nieuwe voorzitter. Unaniem heeft het bestuur haar gevraagd om deze taak op zich te nemen. We kennen haar als conscientieus charmant én zij weet van de hoed en de rand door haar eerdere functie als secretaris van het Jan Luiting Fonds.

De regen doet nog steeds zijn best, maar zoals iedereen weet, na regen komt zonneschijn! Mijn druilerige stemming is dan ook verdwenen, want met Coby de Koning als voorzitter gaan we een gloedvolle periode in.

Marianne van Bussel ■

ONDERSCHEID MOET ER ZIJN

Scheidingswanden voor sportaccommodaties en zwembaden

De Graaf en van Stijn BV is al meer dan 45 jaar uw betrouwbare partner bij het inrichten van uw sportaccommodatie. Met onze flexibele Trenomat scheidingswanden wordt het multifunctionele karakter van uw accommodatie maximaal benut. Voor de juiste invulling is het belangrijk dat al tijdens de planvorming van een project goed gekeken wordt of er een juiste toepassing mogelijk is. Ons projectteam bestaat uit specialisten die uw project van begin tot eind vakkundig begeleiden zodat het eindresultaat in alle facetten altijd een succes wordt.

Geluidsisolatie & absorptie

Goede beheersing van de akoestiek in sportaccommodaties is zeer belangrijk. Bij plaatsing van Trenomat wanden wordt hier altijd rekening mee gehouden.

Onderhoud & Service

Onze gespecialiseerde servicedienst zorgt ervoor dat uw scheidingswanden veilig en up-to-date blijven, waardoor de levensduur van uw wand zo lang mogelijk wordt.

Maatwerk

Voor iedere situatie is er een oplossing. De Graaf en van Stijn BV staat bekend om haar maatwerk en het vermogen om mee te denken in de wensen en belangen van de opdrachtgever.

TreNoMat / De Graaf en van Stijn B.V.
www.trenomat.nl | info@trenomat.nl | +31 (0) 172 57 97 20

Hogeschool van Amsterdam

KENNISCENTRUM BEWEGEN, SPORT EN VOEDING

WORKSHOP SLACKLINEN IN DE GYMLES

DONDERDAGAVOND 6 OKTOBER 2016

Wil je je leerlingen de nieuwste trend op het gebied van bewegingsonderwijs bieden? Volg dan deze docententraining Slacklining. Slacklining is het balanceren op een labiel, verend oppervlak.

Voor meer informatie:

www.hva.nl/kc-bsv/professionalisering

CREATING TOMORROW

SKIKAMP ZOALS LEERLINGEN HET WILLEN

Skiland organiseert voor scholen en groepen de leukste skikampen met goed opgeleide CREW-Members. Waarom Skiland:

- * compleet en voordelig skikamp, waarbij alles draait om de leerling
- * CREW begeleidt leerlingen, docent heeft tijd, rust en overzicht
- * extra voordeel bij een skikamp buiten de schoolvakanties!

Meer weten?

Mail naar info@skikamp.nl voor een vrijblijvende offerte en/of onze nieuwste brochure.

www.skikamp.nl [f skiland.skikampen](https://www.facebook.com/skiland.skikampen)

ZUIDERZEEMUSEUM ENKHUIZEN

BankGiroLoterij

OVERSPOELD

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

16 SEPTEMBER Grand opening KVLO afdeling Utrecht

Locatie:
Minkema College
Minkemalaan 1, Woerden

16:30 uur

De afdeling Utrecht van de KVLO is weer nieuw leven ingeblazen. Goed nieuws voor jou, want zo kun je dicht(er)bij huis je registerpunten behalen d.m.v. scholingen en clinics.

Vragen? mail: kvlo utrecht@outlook.com

We willen samen met jou en je collega's de herstart van deze afdeling vieren en wel op vrijdag 16 september!

ACTIEVE WORKSHOPS

SAMEN VORMGEVEN AAN DE AFDELING UTRECHT

ONTMOETING MET VAKCOLLEGA'S
ONDER HET GENOT VAN EEN HAPJE EN DRANKJE

Sportieve leerlingen in de vernieuwde bovenbouw van vmbo-bb/kb (1)

Keuzemogelijkheden en structuur van de beroepsgerichte programma's

Dit schooljaar start de vernieuwing van de beroepsgerichte programma's in de bovenbouw van de basis-, kaderberoepsgerichte en gemengde leerweg (vmbo-bb, -kb en -gl). Welke keuzemogelijkheden zijn er voor leerlingen die zich graag willen ontplooiën in en door sport en hoe kunnen we deze leerlingen voorbereiden op vervolgstudie en beroep?

TEKST MARTHA HAVERKAMP EN GER VAN MOSSEL

In dit eerste artikel gaan we in op de keuzemogelijkheden en de structuur van de vernieuwing. In het tweede artikel beschrijven we drie sportieve voorbeeldarrangementen. Beide artikelen zijn gebaseerd op de handreiking *Sportieve leerlingen in de bovenbouw van vmbo-bb/kb*. De handreiking, ontwikkeld door SLO, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling, is te downloaden op <http://bewegingsonderwijs.slo.nl/>.

Profilering met sport en bewegen

Alle leerlingen in het vmbo volgen bewegingsonderwijs of lichamelijke opvoeding (LO). Een groot aantal vmbo-scholen profileert zich met sportklassen in het eerste en tweede leerjaar. In de bovenbouw zoeken scholen naar mogelijkheden voor een vervolg daarop, rekening houdend met de aansluiting op vervolgopleidingen. Voorheen kozen sportieve leerlingen veelal voor het intersectorale programma Sport, dienstverlening en veiligheid (SDV). In de nieuwe examenprogramma's bestaat SDV echter niet meer. De vernieuwing biedt wel andere mogelijkheden om tegemoet te komen aan deze leerlingen.

Om welke leerlingen gaat het?

Sport- en beweegopleidingen (niveau 2 en 3) zijn niet op zoek naar de betere sporters, maar naar jongeren die het leuk en uitdagend vinden

om bewegingsactiviteiten voor anderen te organiseren en te (bege)leiden. Door vmbo-leerlingen met deze regelende rollen kennis te laten maken, worden zij zich bewuster van hun behoeftes ten aanzien van en hun keuze voor de vervolgopleiding. In tabel 1 staat een overzicht van verschillende examenprofielen met betrekking tot sport en bewegen op het mbo.

Een sport- en beweegopleiding lijkt sportieve jongeren vaak heel aantrekkelijk: je maakt van je hobby je werk. Maar anderen te laten genieten van sport, vooral als het gaat om specifieke doelgroepen, vraagt heel andere vaardigheden dan zelf sporten. Het is goed om jongeren in het vmbo daarop voor te bereiden en daadwerkelijk te laten ervaren of een sport- en beweegopleiding bij hen past.

Op basis van gesprekken met coördinatoren en docenten van diverse mbo-instellingen laat voor een mbo-opleiding Sport en bewegen een geschikte student zich als volgt typeren:

Een leerling ...

- ... die bewust heeft gekozen voor een vervolgopleiding sport en bewegen (LOB);
- ... die wil leren communiceren, organiseren, plannen, improviseren, dienstverlening, en dergelijke (zich persoonlijk wil ontwikkelen);
- ... die een sportieve uitstraling heeft (geloofwaardig in houding en gedrag en eigen gezonde leefstijl);

Examenprofiel mbo	Kwalificatiedossier mbo	Kwalificatie mbo
Zorg, welzijn en sport	Sport en bewegen	<i>Niveau 3:</i> Sport- en bewegingsleider <i>Niveau 4:</i> Coördinator sport- en bewegingsleider Coördinator buurt, onderwijs en sport Coördinator sport, bewegen en gezondheid Coördinator sportinstructie, training en coaching
Zorg, welzijn en sport Voedsel, groen en gastvrijheid	Dienstverlening	<i>Niveau 2:</i> Helpende zorg en welzijn Medewerker sport en recreatie Medewerker facilitaire dienstverlening
Horeca, toerisme, voeding en facilitaire dienstverlening	Facilitaire dienstverlening	<i>Niveau 4:</i> Facilitair leidinggevende
	<i>Travel, leisure en hospitality</i>	<i>Niveau 3:</i> Zelfstandig medewerker <i>leisure & hospitality</i> <i>Niveau 4:</i> Leidinggevende <i>leisure & hospitality</i>
Zakelijke dienstverlening, orde & veiligheid ICT	Particuliere beveiliging	<i>Niveau 2:</i> Beveiligers <i>Niveau 3:</i> Coördinator beveiliging

▲
Tabel 1.
Doorstroommogelijkheden
naar het mbo op het gebied
van sport en bewegen

- ... die het leuk vindt om anderen te laten bewegen en sporten (verlenen van sportieve diensten, les geven, leidinggeven, organiseren van evenementen);
- ... die kan reflecteren op zijn/haar (bege) leidinggeven.

Vernieuwing van de beroepsgerichte programma's: tien profielvakken

In de vernieuwing zijn er voor de volgende tien profielvakken nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's ontwikkeld:

- 1 Economie en ondernemen (E&O)
- 2 Horeca, bakkerij en recreatie (HBR)
- 3 Zorg en welzijn (Z&W)
- 4 Bouwen, wonen en interieur (BWI)
- 5 Produceren, installeren en energie (PIE)
- 6 Mobiliteit en transport (M&T)
- 7 Media, vormgeving en ICT (MVI)
- 8 Maritiem en techniek (MaT)
- 9 Groen
- 10 Dienstverlening en producten (D&P)

Structuur van de vernieuwing

Met de vernieuwing verandert tevens de structuur van de beroepsgerichte examenprogramma's. Elk beroepsgericht examenprogramma

bestaat uit twee delen: het profielvak met vier modules en vier keuzevakken. De examenprogramma's van zowel de modules als keuzevakken zijn vergelijkbaar qua omvang en omvatten ongeveer 100 uur. Het is aan de school hoeveel docentcontacturen daar aan gekoppeld worden. In zowel het beroepsgerichte profielvak als in het beroepsgerichte keuzevak is de kern (delen van de kern) geïntegreerd. De begrippen kernprogramma, profielvak en keuzevakken worden hieronder en in figuur 1 nader toegelicht. Voor meer informatie zie <http://vernieuwingvmbo.nl/>.

Kernprogramma

Het kernprogramma bestaat uit voor de sector kenmerkende inhouden (kennis, vaardigheden en houding). Inhouden uit het kernprogramma worden niet los geëxamineerd, maar komen naar voren in het profielvak en de keuzevakken van de leerling.

De kern bestaat uit drie categorieën (a, b en c):

- deel a bevat algemene kernvaardigheden en is voor alle profielen gelijk;
- deel b is specifiek voor het profiel en bevat kenmerkende inhouden (kennis, houding en vaardigheden);

- deel c is voor alle profielen hetzelfde en bevat doelen ten behoeve van loopbaanoriëntatie en -ontwikkeling (LOB).

Profielvak

Het profielvak bevat kennis, houdingsaspecten en vaardigheden die tot doel hebben de leerling kennis te laten maken met een opleidingen- en beroepenveld/sector. Het profielvak bestaat uit vier modules en omvat 50% van het beroepsgerichte examenprogramma van de leerling. Alle bb- en kb-leerlingen volgen de vier modules, de gl-leerlingen volgen twee aangewezen modules. Het profielvak wordt centraal geëxamineerd met een centraal schriftelijk en praktisch examen (CSPE) en indien de school dat wenst met een schoolexamen (SE).

Keuzevakken

Naast het profielvak moet een leerling minimaal vier keuzevakken afsluiten. Voor de GL-leerling zijn dat ten minste twee keuzevakken. De keuzevakken hoeven niet per se aan te sluiten bij het profielvak. Modules uit andere profielvakken kunnen ook als keuzevakken gekozen worden met een maximum van twee uit eenzelfde profielvak. De vier keuzevakken worden, al dan niet geïntegreerd, afgesloten met een SE. Vanwege de inwisselbaarheid zijn de keuzevakken qua inhoud en omvang gelijkwaardig aan de modules. Keuzevakken omvatten in totaal 50% van het beroepsgerichte examenprogramma van de leerling. Door de structuur met keuzevakken kan beter dan voorheen ingespeeld worden op de passie van individuele leerlingen.

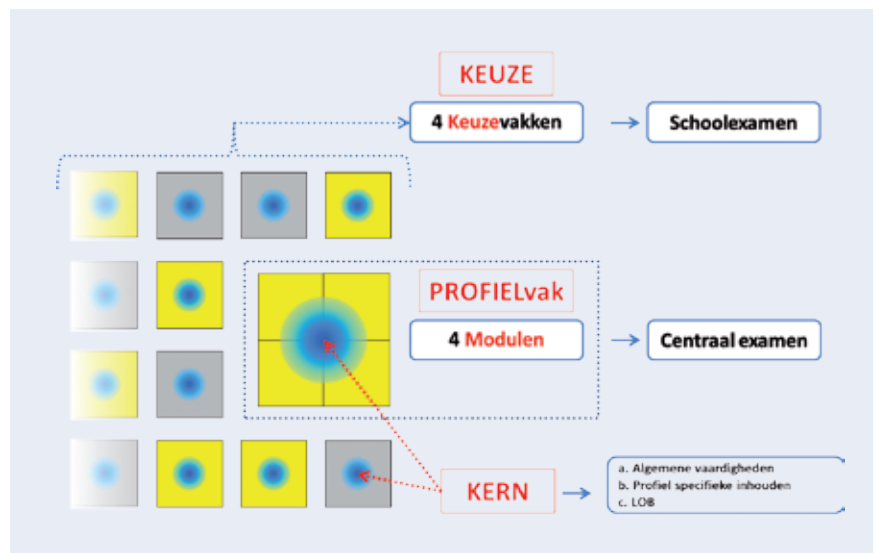
Profielgebonden algemeen vormende vakken

In het gemeenschappelijk deel volgt iedere leerling de verplichte vakken Nederlands, Engels, maatschappijleer, een kunstvak en lichamelijke opvoeding. Naast de vier modules volgt de leerling twee verplichte algemeen vormende vakken die zijn gekoppeld aan beroepsgerichte profielen, de zogenaamde profielgebonden avo-vakken. In tabel 2 staat aangegeven om welke avo-vakken het gaat bij de beroepsgerichte profielen.

Welke keuzemogelijkheden heeft de sportieve leerling in het vernieuwde vmbo?

In leerjaar drie en vier volgen alle leerlingen het reguliere vak LO. Naast het verplichte LO krijgen de leerlingen door de vernieuwing meer keuzemogelijkheden om een sportief leerarrangement, bestaande uit een profielvak en vier keuzevakken, samen te stellen.

Het leidend principe van het beroepsgerichte profielvak Zorg en welzijn (Z&W) is werken

met en voor mensen. Daarmee sluit het van alle profielen het meeste aan bij de beroepspraktijk van bewegen en sport, waarin het gaat om het werken met en voor mensen. Door het profielvak Z&W en een of meerdere beroepsgerichte keuzevakken aan elkaar te verbinden (al dan niet in combinatie met een module van een ander profielvak), kunnen leerlingen zich profileren met sport en bewegen.

Profielvak Zorg en welzijn

Het profiel Z&W kent één beroepsgericht profielvak met vier modules:

- Mens en gezondheid (bb en kb)
- Mens en omgeving (bb en kb)
- Mens en activiteit (bb, kb en gl)
- Mens en zorg (bb, kb en gl).

De vier modules van het profielvak kunnen in de context van één van de vier uitstroomgebieden aangeboden worden:

- Uiterlijke verzorging
- Facilitaire dienstverlening
- Gezondheidszorg
- Sport en bewegen.

Voor de sportieve leerling ligt het uitstroomprofiel Sport en bewegen het meest voor de hand en is biologie als profielgebonden avo-vak een interessante aanvulling. De keuze voor de inhoud en de werkwijze van biologie kan worden afgestemd op en geïntegreerd met sport- en beweegactiviteiten.

Beroepsgerichte keuzevakken

Om leerlingen met interesse voor bewegen en sport te kunnen bedienen, kan de school keuzevakken aanbieden die aansluiten bij het uitstroomgebied sport en bewegen. Daarnaast kunnen modules uit andere profielvakken aangeboden worden als keuzevak, bijvoorbeeld de module Organiseren van een activiteit voor een opdrachtgever van het profielvak D&P. Uit de bestaande lijst op <http://vernieuwingvmbo.nl/> hebben wij een aantal keuzevakken op een rij gezet:

- Sport en bewegen
- Voorkomen van ongevallen en EHBO
- (Re)creatieve activiteiten

▲
Figuur 1. Structuur kern, profiel- en keuze van het beroepsgerichte programma (Kerkhoffs en Abbenhuis, 2015)

Profiel:	Verplicht vak:	+ keuze uit:
EO, HBR	economie	wiskunde, Frans of Duits
Z&W	biologie	wiskunde of maatschappijkunde of aardrijkskunde of geschiedenis
BWI, PIE, M&T, MVI	wiskunde	NASK1
Groen	wiskunde	biologie of NASK1
D&P	twee vakken uit wiskunde, NASK1, biologie en economie	

▲
Tabel 2.
Profielgebonden
avo-vakken

- Facilitaire dienstverlening inrichting en verzorging
- Beveiliging en veiligheid
- Voeding en beweging
- Organiseren van een activiteit voor een opdrachtgever (module D&P)
- Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid
- Recreatie (module HBR)
- Officemanagement
- Doelgroep activiteiten (schooleigen keuzevak).

Keuzevak Sport en bewegen

Het keuzevak Sport en bewegen (S&B) vormt de basis van het sportieve leerarrangement. Het leidend principe van dit keuzevak is, vergelijkbaar met LO2 op vmbo-gl/tl, het vervullen van regelende rollen bij sport en bewegen. Het gaat om het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van de volgende deeltaken (zie ook het examenprogramma Z&W onder keuzevakken op <http://vernieuwingvmbo.nl/>):

- informatie verstrekken over mogelijkheden om te bewegen en te sporten in de eigen regio
- voor een doelgroep een eenvoudig sportevenement of toernooi organiseren en uitvoeren
- assisteren en instructie geven bij sport- of bewegingsactiviteiten
- omgaan met veiligheid en voorkomen van blessures
- assisteren bij bewegen en gezondheidsprogramma's.

In dit keuzevak ligt het accent op het regelen en begeleiden van sport en beweegactiviteiten en niet zo zeer op het zelf beter leren sporten en te bewegen. Om geen verkeerde verwachtingen te scheppen is het belangrijk bij de informatieverstrekking en voorlichting aan leerlingen daar aandacht aan te besteden.

Andere 'sportieve' keuzevakken

Ook de andere keuzevakken hebben een relatie met het werken met en voor mensen, maar zijn minder direct verwant met sport en bewegen. Deze vakken zijn in te kleuren in de context van sport en bewegen. Het gaat bij deze vakken om gezondheid (Voorkomen

van ongevallen en EHBO, Voeding en beweging), recreatie en evenementen (Organiseren van een activiteit voor een opdrachtgever, Recreatieve activiteiten, Recreatie, Facilitaire dienstverlening zorg en welzijn) en Facilitaire dienstverlening (Beveiliging en veiligheid, Geüniformeerde dienstverlening en veiligheid, Officemanagement). Deze keuzevakken hebben verwantschap met het oude intersectorale programma Sport, dienstverlening en veiligheid (SDV).

Naast een selectie uit de bestaande keuzevakken kan een school er voor kiezen om in nauwe samenwerking met een ROC een eigen keuzevak te ontwikkelen, passend binnen de criteria die hiervoor gelden. Voor de meest actuele beschrijving van alle keuzevakken en de procedure om een nieuw keuzevak aan te vragen en te ontwikkelen, zie de website <http://vernieuwingvmbo.nl/>.

Wat betekent dit voor de LO-docent?

De docent-LO kan zich hard maken om het keuzevak Sport en bewegen aan te bieden op school om vervolgens dit keuzevak samen met collega's in te richten.

De LO-docent geeft aan alle kinderen LO-lessen en kan vanuit die betrokkenheid de leerlingen stimuleren om een sportief leerarrangement te kiezen. In principe geldt het voor alle leerlin-

Er ligt een mooie bijdrage voor de LO-docent bij het verzorgen van onderwijs in het keuzevak Sport en bewegen

gen, van alle profielen. Op deze wijze krijgen nog meer leerlingen de kans om te zien of een vervolgopleiding in het mbo met betrekking tot sport en bewegen iets voor hen is. Er ligt een mooie bijdrage voor de LO-docent bij het verzorgen van onderwijs in het keuzevak Sport en bewegen. In het tweede artikel bespreken we drie voorbeelden van leerarrangementen: een maximale, gemengde en minimale sport- en beweegvariant. ■

kernwoorden

vernieuwd vmbo, profielvakken, keuzevakken

Martha Haverkamp en Ger van Mossel zijn beide leerplanontwikkelaars bij SLO.

Dit artikel is een samenvatting van de SLO-publicatie Sportieve leerlingen in de bovenbouw van vmbo-bb/kb. Deze handreiking is te downloaden op <http://bewegingsonderwijs.slo.nl/>.

Bijeenkomst 'Wat doet de LO-docent in het vernieuwde vmbo/bb/kb?'

Op dinsdag 29 november is er van 17.00 uur tot 20.00 uur bij de KVLO een bijeenkomst over de rol van de LO-docent binnen de vernieuwde beroepsgerichte examenstructuur voor het vmbo-bb/kb. Deze bijeenkomst wordt samen met SLO georganiseerd. Tijdens de bijeenkomst bespreken we met vakcollega's welke mogelijkheden de vernieuwde beroepsgerichte examenstructuur heeft. Je kunt je via de website van de KVLO inschrijven.

Contact:

g.vanmossel@slo.nl

Veranderen

▲
Studiebol...

Mery Graal

is een vrouw van onbepaalde leeftijd en geeft les op een school ergens in Nederland.

In het onlangs verschenen OESO-rapport staat het Nederlandse onderwijs er goed op. We steken met-kop-en-schouders uit boven de ons omringende landen. Maar er staat ook dat de Nederlandse leerlingen wellicht een beetje lui zijn. Excellente leerlingen krijgen te weinig uitdaging waardoor de neiging ontstaat achterover te gaan leunen. Toch zijn er allerlei excellentieprogramma's ter stimulering. Die zijn blijkbaar niet structureel genoeg om in zo'n rapport voor een andere mening te zorgen.

Enige tijd later komen onderzoekresultaten vrij waarin is aangetoond dat homogene klassen beter presteren dan heterogene klassen. In homogene klassen zitten dus geen extreem slimmere leerlingen.

Wat gebeurt er op scholen? Je hebt er die heterogene groepen hebben tot aan de eerste keuze: eind tweede klas als de keuze moet worden gemaakt welke richting een leerling opgaat. Op zich doen deze scholen het dus op basis van de onderzoeken verkeerd. Je kunt beter alvast voorsorteren op intelligentie en de vwo-ers en havisten scheiden van de vmbo-ers. Voor ons vak maakt dat gelukkig niet echt uit. Dat is wel een lekker gevoel.

Hoe verhoudt zich dat nu tot de roep om keuze- uitstel? Kinderen kunnen beter zo lang mogelijk algemeen worden opgeleid. Ze zijn over het algemeen nog niet in staat om op jonge leeftijd al de keuze te maken die de rest van hun leven beïnvloedt. Nu hoor ik je denken: iedere keuze die je maakt, beïnvloedt de rest van je leven. Dat klopt maar sommige keuzes zijn ingrijpender dan andere en daar is vakkenkeuze er een van.

En dan zijn de scheidingen aangebracht, blijf je binnen de homogene groepen ook weer een scheiding te hebben. Moeten heel goede leerlingen weer extra uitgedaagd worden omdat ze anders lui worden. Dit is dus in niveaus werken maar dan op hoog niveau. En dan heb ik het nog niet eens over de groep binnen deze homogene groep die het niveau maar nauwelijks aankan. Ook daar moet weer iets worden geregeld. Je dient het lesprogramma voor eenieder zo goed mogelijk te laten aansluiten op wat ze kunnen. Daarnaast leren we de leerlingen zichzelf en elkaar te helpen. Vygotsky heeft over die twee zaken ooit weleens wat verteld.

De basisdocumenten PO en VO bestaan alweer jaren. Als het goed is, is lesgeven op verschillende niveaus voor ons een fluitje van een cent. We differentiëren ons een ongeluk, maken het alle leerlingen naar de zin; houden dus behoorlijk rekening met zowel excellenten als kneuzen. In dit licht bezien moet het dus raar lopen, willen we er niet meer uren bijkrijgen. Want we hebben het tij mee: iedereen vindt bewegen en sport belangrijk en we doen al jaren aan alle zaken die in rapporten als 'waardevol' en 'noodzakelijk' worden neergezet.

Toch blijkt het iedere kabinetsperiode weer een hels karwei om zelfs maar de reguliere hoeveelheid uren te behouden en/of gegeven te laten krijgen. En dan is er nu ook nog Onderwijs2032 waarin we niet worden genoemd als vak. We doen dus iets niet goed als beroepsgroep. Initiatieven zijn er genoeg. Scholen die eerst zieltoegend waren, gooiden het roer om en deden dat veelal met het aanbieden van specialistisch onderwijs, in ons geval: sportklassen. En zie, het tij keerde. Veel van die scholen leiden nu weer een bestaan met toekomst. Ze hebben zichzelf op de kaart gezet, hebben weer voldoende leerlingeninstroom. Daar kunnen we dus van leren. Toch zijn er nog collega's die hun lessen afdraaien en weer naar huis gaan zonder na te denken over verbetering of aanpassing van inhoud, en dat jaar in jaar uit. Daar moet verandering in komen. Collega's stap op de barricaden voor je vak!

In dit nummer staat het topic vol met voorbeelden hoe je je als school op de kaart kunt zetten. Laat je daardoor inspireren! ■

Mery Graal

Studiedag basisonderwijs 9 november 2016

De studiedag basisonderwijs met als thema 'Bewegen x vakleerkracht = toekomst²' wordt dit jaar in samenwerking met de Fontys Sporthogeschool in Eindhoven op woensdag 9 november georganiseerd.

Programma

09.00-09.30 uur	Ontvangst
09.30-10.30 uur	Plenaire opening met bijdrage van dr. Steven Vos, lector lectoraat Move to Be
10.45-12.15 uur	Workshopronde 1
12.15-13.15 uur	Lunch
13.15-14.50 uur	Powersessies
14.50-15.15 uur	Theepauze
15.15-16.45 uur	Workshopronde 2
16.45-17.15 uur	Afsluiting en borrel
17:15 uur	Diner (vooraf op inschrijven)

Workshops

- 1 Kwaliteit in lessen bewegingsonderwijs; hoe bepaal je het, hoe verbeter je het?
Jeroen Steeman
- 2 Wat bedoel jij met "zelfontplooiing" tijdens bewegingsonderwijs?
Chris Hazelebach
- 3 Van bewegingsactiviteit naar stunttruc!
JP de Kam
- 4 Make a move! De gymles door de autobril bekeken.
Corine Visser en Arnoud Kok
- 5 Meten als ondersteuning van de professional bewegingsonderwijs
Antione de Schipper
- 6 Gedrag (g)een probleem
Arjan Pruim
- 7 Freebiking in de zaal
Aron Wallega en Robert Theunissen
- 8 Beeball, Kleuterspeeltuin en Springen op de tumblingbaan als naschoolse activiteiten voor de buurtsportcoach
Arno de Swart, Wim Stienen, Linda Welker en Marco van Berkel
- 9 School en sport een krachtige verbinding, met de vakleerkracht als scheids. Waarin kan de sport het onderwijs versterken en andersom. Hoe werk je lokaal (beter) samen om kinderen met plezier meer te laten bewegen? Laten we dit samen met de atletiek- en hockeybond verkennen!
Jorg Radstake, Dorien van de Burg en Patricia Louter
- 10 MRT in perspectief: Remediërend Bewegingsonderwijs
Frank Hofland en Corina van Doodewaard
- 11 Combinatiefunctionaris in Tilburg en gemaakte keuzes (intervisie)
Wim Stienen en Gloria Maandag (o.v.)

- 12 Bewegingsonderwijs in de spotlight!
Tineke Meens
- 13 Bewegen op muziek. Als de leerling de Ba(s)s(is)
Miriam van Riel
- 14 Beweegstimulering op school: Rethinking the system!
Dave van Kann en Maartje Kunen
- 15 Turnen in het jasje van de toekomst
Harm van den Bergh, Liselotte Mulders en Gijs Mallens
- 16 "Spelinzicht": als basis! ==> doelspel activiteiten
Frank de Kok
- 17 "Spelinzicht": als basis! ==> inblijf- en uitmaak spel activiteiten
Bart Neutkens
- 18 "Spelinzicht": als basis! ==> terugslag spel activiteiten
Enrico Zondag
- 19 Stoeien en de rest....
Jennie Pouwels
- 20 Atletiek als basis
Anoek Adank en Bart Raijmakers
- 21 "De rol van de beweegdeskundige t.a.v. Voeding!"
Vincent Verdoorn

Powersessies (theorie)/ belevingssessies(praktijk)

- 22 Juf10eke
Tineke Meens
- 23 Bewegen x vakleerkracht: Grijp je kans!
Liesbeth Jans
- 24 Beweegstimulering op school: Rethinking the system!
Dave van Kann en Maartje Kunen
- 25 Turnen in het jasje van de toekomst
Harm van den Bergh, Liselotte Mulders en Gijs Mallens
- 26 "Spelinzicht": als basis! ==> doelspel activiteiten
Frank de Kok
- 27 "Spelinzicht": als basis! ==> inblijf- en uitmaak spel activiteiten
Bart Neutkens
- 28 "Spelinzicht": als basis! ==> terugslag spel activiteiten
Enrico Zondag
- 29 Stoeien en de rest....
Jennie Pouwels
- 30 Atletiek als basis
Anoek Adank en Bart Raijmakers

Voor de inhoud van de dag en de workshopomschrijvingen verwijzen wij je naar de site van de KVLO onder het kopje scholing/studiedagen. Onderaan de workshopomschrijvingen vind je de link naar het inschrijfformulier.

Startersbijeenkomst

Wanneer: Maandag 10 oktober 2016
Tijd: 17:00-20:00 uur (inclusief soep en broodjes)
Waar: KVLO kantoor in Zeist, Zinzendorfflaan 9
Voor wie: Voor alle starters die als sportprofessional de arbeidsmarkt op willen of al werkzaam zijn.
Waarom: Voorlichting en informatie om je nog beter te kunnen profileren bij jouw toekomstige werkgever. Ook is het een mooie gelegenheid om mensen uit het werkveld te leren kennen en te netwerken.
Kosten: Gratis voor leden
15 euro voor niet-leden
Aanmelden: Opgeven kan per mail scholing@kvlo.nl
KVLO lid: ja/nee (Indien lid graag je lidnummer vermelden)
baan/werkzoekend:
Naam, adres, mail en telefoonnummer
Meer info: Op de site onder het kopje scholing <https://www.kvlo.nl/scholing-en-kwaliteit/intro-scholing-en-kwaliteit.html>

Cursussen Levensreddend Handelen

De tweedaagse basiscursus wordt gehouden op 16 en 23 november. Er zijn in het najaar twee herhalingscursussen deze vinden plaats op 2 en 3 november 2016. Genoemde cursussen worden van 13.00-20.00 uur op het kantoor in Zeist gegeven. Voor meer informatie en inschrijven kun je terecht op de homepage van de KVLO.

VO studiedag woensdag 18 januari 2017

LO emPOWERment

Het wordt een studiedag vol power op de Calo in Zwolle! Het thema sluit aan bij de toekomst van ons vak waarin binnen Onderwijs 2032 naast 'beter leren bewegen' aandacht in het curriculum is voor de persoonsvorming van kinderen met de ontwikkeling van hun identiteit, hun creativiteit, en een gezonde leefstijl.

Op deze studiedag richten we ons met workshops op drie lagen van emPOWERment:

- 1 **emPOWERment** van de leerling: hoe kunnen we de lessen LO (nog meer) inrichten op bewegen regelen, autonomie, zelfstandigheid, persoonsvorming en gezonde leefstijl?
- 2 **emPOWERment** van het vak en de vaksectie: op welke wijze kan het vak LO (nog) steviger neergezet worden in een school om bij te dragen aan de doelstellingen die geformuleerd zijn door Onderwijs 2032?
- 3 **emPOWERment** van de LO docent: welke ontwikkeling heeft de LO docent nodig om bij te dragen aan de persoonsvorming, autonomie en gezonde leefstijl van de leerling?

Kortom een prachtig thema voor de VO-studiedag. Hoe vertaal je dit naar de lesgeefpraktijk? Heb jij ideeën voor de inhoud en workshops op deze dag? Laat het ons weten!

Noteer in
je agenda:
studiedag!

Vooraankondiging

12 april 2017 studiedag speciaal en praktijkonderwijs op VSO school de Aventurijn in Almere

Kalender

Uitgebreide informatie over alle scholingen/ evenementen? Zie de kalender op de homepage van www.kvlo.nl

Kosten scholing

Goed om te weten is dat scholing behoort tot professionalisering. De werkgever heeft per werknemer per jaar een budget beschikbaar.

Scholingen van afdelingen en opleidingsorganisaties

Op de webkalender staan scholingen en evenementen van de diverse afdelingen en opleidingsorganisaties vermeld.

Reageren op
vakbladartikelen?
Twitter @KVLONL

contact

astrid.vanderlinden@kvlo.nl

Dag voor LO

Naar aanleiding van het 155-jarig jubileum organiseert de KVLO een *Dag voor LO*, die plaats zal vinden op 29 maart 2017 in Omnisport Apeldoorn. Rond het thema Goed Leren Bewegen staat op deze conferentie de fundamentele rol van het bewegingsonderwijs voor het leren bewegen van kinderen en jongeren centraal en de manier waarop de waarde van goed leren bewegen door onderzoek en praktijkkennis wordt ondersteund. De dag is als een platform bedoeld waar onderzoek en praktijk van het bewegingsonderwijs elkaar kunnen ontmoeten en inspireren. Onder de noemer onderzoek ontmoet praktijk wordt kennisuitwisseling gestimuleerd tussen docenten LO, onderzoekers, opleiders en beleidsmakers. Overigens wil de *Dag voor LO* zeker niet alleen een platform zijn voor de presentatie van praktijkgericht onderzoek, maar ook ruimte bieden voor bijdragen over (onderwijs)praktijk vernieuwing, denk bijvoorbeeld aan de impuls die recent is gegeven aan de introductie van streetsports door onder meer de SLO. Ook zijn er vernieuwingen in het beleid gaande, bijvoorbeeld in het vmbo die mogelijk om een andere aanpak van het vak vragen.

Ontvang een deel van je contributie terug!

Voor KVLO-leden die werkzaam zijn in het hbo, mbo, VO (ook bij OMO), PO dan wel bij WVOI of de Kenniscentra, is het op basis van de cao's mogelijk om een deel van de contributie terugkrijgen. Dit is een fiscale regeling waarbij je werkgever de contributie via jouw brutoloon verrekt met de eindejaarsuitkering. Je betaalt hierdoor minder belasting over de eindejaarsuitkering en deze zal daardoor netto hoger uitvallen. Afhankelijk van je belastingtarief loopt je voordeel al snel op tot ruim 90 euro per jaar!

Om in aanmerking te komen voor het voordeel heb je een bewijs nodig van de contributie die je hebt betaald als lid van de KVLO in het lopende jaar. Het hiervoor benodigde betaalbewijs wordt eind september via e-mail aan je verzonden. Heb je een nieuw e-mailadres of is je e-mailadres nog niet bij ons bekend? Door in te loggen op 'mijn kvlo' kun je dit aanpassen of mail je gegevens naar leden@kvlo.nl.

Heb je nog niet betaald dan dien je dit in ieder geval voor 7 september a.s. te doen.

Afdeling Utrecht krijgt een nieuw leven!

Verheugend nieuws voor onze leden die deel uitmaken van de afdeling Utrecht.

Na een tijdlang (be)stuurloos te zijn geweest, is er nu weer een groep enthousiaste leden die een bestuur hebben gevormd. Samen met de leden willen ze de afdeling weer nieuw leven inblazen. Om te laten zien dat het menens is worden de leden van de afdeling Utrecht uitgenodigd bij de officiële start op 16 september op het Minkema College in Woerden (zie ook pag. 46).

Oproep deelname ledenraadpleging en ledenbijeenkomst op 30 september!

Het jaar 2032 lijkt nog ver weg, maar het eindadvies van het Platform Onderwijs2032 heeft mogelijk grote consequenties voor ons vak. We vragen jullie mening via een digitale ledenraadpleging (www.kvlo.nl). Wil je over de toekomst van ons vak meepraten, kom dan op 30 september a.s. van 14.00 tot 16.30 uur naar de Eenhoorn in Amersfoort voor de ledenbijeenkomst. Bestaat het vak LO nog in 2032? We gaan in gesprek met politici, beleidsmakers en met jullie docenten LO. Aanmelden kan via de website www.kvlo.nl of via een e-mail aan corry.dijkstra@kvlo.nl.

EUROPA

SPECIAAL REIZEN

DÉ REISSPECIALIST VOOR HET ONDERWIJS

Al meer dan 45 jaar bieden wij deskundig reisadvies en zorgen wij voor een vakbekwame uitvoering van uw schoolreis naar vele Europese bestemmingen. Voor een compleet verzorgde reis tot het alleen verzorgen van uw accommodatie of vervoer: bij ons bent u aan het juiste adres.

Een reis per touringcar, vliegtuig of trein en verblijf in een hostel, hotel of gastgezin: u kunt met ons alle kanten op. En als reisspecialist voor het onderwijs zijn wij u natuurlijk graag behulpzaam bij het invullen en voorbereiden van uw educatieve reisprogramma.

Kortom, voor een reis op maat, toegesneden op uw wensen en budget is Europa Speciaal Reizen ook uw onderwijsreispartner! Bel of mail ons voor onze gratis reisgids of een vrijblijvende offerte!

EUROPA SPECIAAL REIZEN – POSTBUS 4 – 5397 ZG LITH – TEL 0412 481.000 – FAX 0412 481.700
offerte@europaspecialreizen.nl - www.europaspecialreizen.nl

3-daagse Parijs
4-daagse Berlijn
3-daagse Hamburg
3-daagse Londen
5-daagse Barcelona
4-daagse Praag
4-daagse Athene

vanaf € 97,00 pp
vanaf € 96,00 pp
vanaf € 99,00 pp
vanaf € 106,00 pp
vanaf € 179,00 pp
vanaf € 108,00 pp
vanaf € 215,00 pp

VOOR EEN VRIJBLIJVENDE OFFERTE:
offerte@europaspecialreizen.nl
☎ 0412 - 481.000

SNOWBREAKS.NL
BY ROCKS 'N RIVERS

"Je gaat met leerlingen op pad en kunt er voor de volle 100% op vertrouwen dat de reis veilig en goed georganiseerd is."

Wintersportkampen

Bergsportkampen

Survivalkampen

Outdoor Sportdagen

"De samenwerking tussen Rocks 'n Rivers, leerlingen en docenten verliep fantastisch."

ROCKS 'N RIVERS
OUTDOOR & EVENEMENTEN

www.snowbreaks.nl | www.rocksn-rivers.nl

STILLESPOORTZAAL

realiseert in elke gymzaal een akoestiek die voldoet aan de **KVLO** en **NOC*NSF** normering

www.stille-sportzaal.nl

Honderden docenten geven inmiddels les in hun eigen Stille Sportzaal. **Nu u nog!** Kijk op de site voor onze werkwijze en referenties in uw regio.

Voorkom gehoorschade! Maak direct een afspraak voor een vrijblijvend oplossingsvoorstel voor uw gymzaal.

Acour Lawaaibestrijding b.v.
Tel. 040-2340888
info@acour.com

Sport '81 bestaat dit jaar 35 jaar! Om dit te vieren kunt u vanaf vandaag gemakkelijk en snel winkelen in onze vernieuwde webshop! Een fris & nieuw uiterlijk, vernieuwd assortiment en aantrekkelijke aanbiedingen!

Niet alleen kunt u vanaf nu eerdere bestellingen gemakkelijk inzien, ook is het mogelijk om meerdere afleveradressen te beheren, direct uw prijs te zien zodra u ingelogd bent en uiteraard nog veel meer!

Bezoek ons snel op www.sport81.nl

VERNIEUWDE
WEBSITE

WWW.SPORT81.NL

Panna Goal art. 23060
€ 48,50

Sketch & Pong Tafel art. 33123
€ 478,00

Futsal Rubber art. 36192
€ 14,50

ROTTERDAM:

Kiotoweg 389-395
3047 BG Rotterdam
T 010 435 00 99
F 010 435 68 21
E info@sport81.nl

ZAANDAM

Pieter Lief tinckweg 24A
1505 HX Zaandam
T 075 616 99 10
F 010 435 68 21
E info@sport81.nl

Uw specialist voor
schoolsport

SPORT-THIEME[®]
Wij zijn uw team!

Schoolsport-Sport in verenigingen · Fitness · Therapie

Sport-Thieme is reeds jarenlang een toegewijde bekwame partner in de sport. Onze klanten in Nederland en ondertussen ook in reeds meer dan 80 landen wereldwijd profiteren van onze uitgebreide **kwaliteiten en service-diensten**.

In onze catalogus en online-shop bieden wij meer dan 13.000 artikelen aan. Voor uw vertrouwen bedanken wij u met **100 dagen teruggaverecht** en minstens **3 jaar garantie**. Indien u desondanks toch nog een artikel niet kan vinden, contacteer ons gerust – wij zorgen ervoor.

Wij zijn uw team!

Graag adviseert en ondersteunt onze buitendienst uw ter plaatse bij de keuze van sportartikelen. Plan direct uw persoonlijk adviesgesprek.

Ricky Mollin
Buitendienst medewerker
Nederland.

Tel. 085-3015552
sport-thieme.nl
info@sport-thieme.nl